

Studie PGB-IMB

**Bedenkingen bij de invoering van een
PersoonsGebonden Budget voor
Individuele Materiële Bijstand**

In de afgelopen jaren zijn de doelstellingen, de voor- en nadelen van een Persoonsgebonden Budget (PGB) verschillende keren besproken op diverse studiedagen en hoorzittingen en in werkgroepen. Vanuit deze discussies kunnen we stellen dat de basisprincipes van een PGB:

- Zelfbeschikkingsrecht;
- Keuzevrijheid;
- Zorg op maat;

voldoende erkend en algemeen aanvaard zijn. Deze discussies hebben dan ook geleid tot het PGB-Decreet van 21 december 2001. Dit decreet creëert de mogelijkheden voor het invoeren van een PGB.

In de stap die nu genomen moet worden (de implementatie van het PGB), is de kritische succesfactor voor de realisatie van het Persoonsgebonden Budget in Vlaanderen het antwoord op de vraag "welk bedrag krijgt iedere persoon met een handicap toegekend in zijn individueel budget". Een PGB zal slechts succesvol zijn als zowel de inschaling als de individuele toewijzing van het PGB op een eerlijke, efficiënte en transparante wijze gebeuren en als aan de basisprincipes van het PGB wordt voldaan.

Wat geldt voor het PGB in het algemeen, geldt ook voor het deel van het budget dat de persoon met een handicap kan besteden aan het aankopen van "Individuele Materiële Bijstand" (IMB).

In het buitenland treffen we diverse voorbeelden aan van het gebruik van een PGB voor het inkopen van zorg en persoonlijke assistentie. Een PGB-IMB voor het aankopen van hulpmiddelen of aanpassingen wordt slechts in een paar landen gebruikt en is meestal beperkt tot enkele deelaspecten van de hulpmiddelenmarkt of toewijzingsproces.

Het opstellen van een visie (voor- en nadelen) over mogelijke scenario's voor het samenstellen van een individueel PGB-IMB is het onderwerp van deze studie. De studie bespreekt de mogelijke scenario's voor de inschaling van de noden van een persoon met een handicap, rekening houdend met zijn beperkingen, zijn behoeften aan het uitvoeren van activiteiten en zijn specifieke situatie of omgeving, en de manier om aan die inschaling een Persoonsgebonden budget te koppelen. Bij de bespreking van de scenario's wordt rekening gehouden met verwachtingen van de persoon met een handicap en van de administratie t.o.v. een PGB-IMB. De studie duidt tevens de kritische factoren aan voor de implementatie van een PGB-IMB.

Deze studie heeft niet tot doel om een volledig terugbetalingssysteem uit te werken, noch om de financiële aspecten ervan door te rekenen. Een exhaustieve berekening hiervan is pas mogelijk na een debat over de keuze van een PGB-IMB-scenario.

De elementen beschreven in deze studie zullen bijdragen tot de discussie over de eventuele hervorming van het terugbetalingsbeleid van hulpmiddelen en de eventuele implementatie van een PGB-IMB in Vlaanderen.

Brussel, 06/05/04

Annemie Deleyn
Hadewych Lagrou
Jean-Marie Vanhove
Marc Wouters

VOORWOORD	3
INHOUDSTAFEL	5
1 LITERATUURSTUDIE	9
1.1 BELGIË	9
1.1.1 Aanleiding tot het PGB-decreet	9
1.1.2 Decreet Vlaamse Gemeenschap 21 december 2001 (PGB-decreet)	11
1.1.3 Voorbereidend werk expertgroep PGB Vlaams Fonds	12
1.1.4 Standpunten van Grip v.z.w. (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap) ..	13
1.2 BUITENLAND.....	14
1.2.1 Europa	14
1.2.2 Nederland	14
1.3 SAMENVATTING	15
2 DEFINITIE PGB-IMB	17
2.1 BASISPRINCIPES VAN EEN PGB-IMB	17
2.2 WETGEVING	17
2.3 WERKDEFINITIE PGB-IMB	18
2.4 BESPREKING VAN DE GEBRUIKTE TERMEN.....	18
2.4.1 Persoonsgebonden.....	18
2.4.2 Budget.....	18
2.4.3 Kosten.....	19
2.4.4 Toegekend door het Vlaams Fonds	19
2.4.5 Advies	20
2.4.6 In het kader van de sociale integratie.....	20
3 VERGELIJKING TUSSEN PGB-IMB, PAB EN PGB-ZORG	21
3.1 INDIVIDUELE MATERIËLE BIJSTAND, PERSOONLIJKE ASSISTENTIE EN ZORG	21
3.2 VERSCHIL IN AARD VAN DE KOSTEN	21
3.2.1 Implicaties op het PGB	21
3.2.2 Implicaties op de toeleiding tot het PGB.....	21
3.3 SAMENVATTING	22
4 PGB-IMB SCHEMA	23
4.1 SCHEMA.....	23
4.2 FASEN	23
4.2.1 Fase 0: Oriëntatie	23

4.2.2	Fase I: Indicatiestelling/inschaling	24
4.2.3	Fase II: Besteding	24
4.2.4	Fase III: Controle	26
4.3	ACTOREN EN TAKEN	27
4.3.1	Persoon met een handicap	27
4.3.2	Case manager	27
4.3.3	Pre-adviseur	27
4.3.4	Hulpmiddelenadviseur	27
4.3.5	Leveranciers	28
4.3.6	Indicatiesteller	28
4.3.7	Vlaams Fonds	28
4.4	NETWORKING	28
5	VERWACHTINGEN VAN DE PERSOON MET EEN HANDICAP	29
5.1	AFGESTEMD OP PERSOONLIJKE BEHOEFTE	29
5.2	ZELFBESCHIKKING	29
5.3	KEUZEVRIJHEID	29
5.4	RECHTSZEKERHEID	29
5.5	EENVOUDIG, SNEL, TRANSPARANT	29
5.6	NEUTRALITEIT	30
6	VERWACHTINGEN VAN DE INDICATIESTELLER	31
6.1	EENVOUDIG REGISTRATIE-INSTRUMENT	31
6.2	UNIVERSEEL TOEPASBAAR REGISTRATIE-INSTRUMENT	31
6.3	INTEGRAAL REGISTRATIE-INSTRUMENT	31
6.4	TRANSPARANT REGISTRATIE-INSTRUMENT	31
7	VERWACHTINGEN VAN DE BETALER	32
7.1	VERWACHTINGEN VAN DE GEMEENSCHAP	32
7.1.1	Betalen van de meerkost van de sociale integratie van de personen met een handicap ...	32
7.1.2	Betaalbaar	32
7.1.3	Afgestemd op persoonlijke behoeften	32
7.1.4	Controleerbaar totaal budget	33
7.2	VERWACHTINGEN VAN HET VLAAMS FONDS	33
7.2.1	Eenvoudige administratieve inschaling	33
7.2.2	Snelle administratieve afhandeling	33
7.2.3	Controleerbaar totaal budget	33
7.2.4	Controle van de besteding	33
7.3	SAMENVATTING VERWACHTINGEN VAN DE BETALER	33
8	SCENARIO'S VOOR DE BUDGETBEPALING	35
8.1	SCENARIO 1: GELIJKE VERDELING VAN HET TOTALE BUDGET OVER ALLE PERSONEN MET EEN HANDICAP	35
8.2	SCENARIO 2: VERDELING VOLGENS DE ERNST VAN DE STOORNISSEN VAN HET ORGANISME	35
8.3	SCENARIO 3: VERDELING VOLGENS DE AARD VAN DE PARTICIPATIEPROBLEMEN	36
8.3.1	Scenario 3a: verdeling in grote klassen: "functioneringsdomeinen"	36
8.3.2	Scenario 3b: verdeling in kleine klassen: "oplossingsoorten"	36
8.3.3	Scenario 3c: individuele afstemming van budgetten op behoeften: keuze van de hulpmiddelen en aanpassingen	37

8.4	PGB VOOR INKOPEN ADVIES	37
8.5	VERGELIJKING VAN DE PGB-IMB-SCENARIO'S	37
8.6	BESPREKING	41
9	CONCLUSIES	42
9.1	VOORKEURSCENARIO VOOR EEN PGB-IMB	42
9.2	KRITISCHE FACTOREN VOOR EEN SUCCESVOLLE IMPLEMENTATIE	42
9.2.1	Opstellen van de PGB-IMB-verdeelsleutels	42
9.2.2	Opstellen van werkinstrumenten	43
9.2.3	Voorschotten, afrekening en controle van de besteding	43
9.2.4	Toewijzingen van taken aan actoren (case manager, indicatiesteller, adviseur, ...)	43
10	IN DE RAND	45
10.1	DEFINITIE VAN HET BEGRIP "IMB"	45
10.2	DEFINITIE VAN HET BEGRIP "MEERKOST VOOR SOCIALE INTEGRATIE"	45
10.3	FISCALE GEVOLGEN VAN GELD OP REKENING	45
10.4	EIGENDOMSRECHT EN TERUGVORDERING	45
11	GEBRUIKTE AFKORTINGEN	46

1.1 BELGIË

1.1.1 AANLEIDING TOT HET PGB-DECREET

1.1.1.1 Kabinetnota - 28 maart 2000 - Jo De Niel

In zijn kabinetnota van 28 maart 2000 stelt Jo De Niel: "een nieuw concept van dienstverlening inzake IMB moet de **zorg op maat realiseren door de toekenning van een individueel budget** waarmee de persoon de hulpmiddelen aanschaft **die in zijn situatie het best aan de functionele behoeften voldoen**. Het werken met een lijst van hulpmiddelen waarvan de samenstelling gedoemd is steeds de technologische evoluties achterna te lopen is in dat perspectief betuttelend, uit de tijd en niet efficiënt".

Tegelijk pleit hij voor een verhoogde zelfbeschikking van de persoon met een handicap: "door toewijzing aan de gebruiker van een budget IMB verhoogt de **zelfbeschikking**" en voor eenvoudige procedures: "levensnoodzakelijke en courante hulpmiddelen moeten worden toegekend via een **korte, gestandaardiseerde procedure**".

1.1.1.2 Bedenkingen Vlicht

In een forum georganiseerd door Vlicht opperen gebruikers een aantal bedenkingen in verband met de **adviesverlening** die aangeeft welke functionaliteit wordt herwonnen met het voorgestelde hulpmiddel. Er komen duidelijk twee strekkingen naar voor:

- "Sommigen zijn van mening dat adviesverlening niet moet georganiseerd worden maar dat het geld, bedoeld voor de subsidiëring van adviesorganen, aan de persoon met een handicap moet uitgekeerd worden in de vorm van een PGB. Een deel van dit PGB moet dan als **exploratiebudget** bekeken worden, waarmee de persoon met een handicap zelf zijn zoektocht naar het meest geschikte hulpmiddel kan financieren";
- "Anderen stellen daar tegenover **dat de meeste personen met een handicap niet in staat zijn om zelf op zoek te gaan naar de voor hen meest geschikte oplossing**, maar zijn wel akkoord dat de cliënt de vrijheid moet hebben om al dan niet advies in te winnen. Hij moet zijn aanvraag ook rechtstreeks aan de terugbetalingsinstantie kunnen richten die het recht heeft om bijkomend advies te vragen".

In het forum was men het er wel over eens dat er steeds een **differentiatie van budgettoekenning** moet zijn.

Er wordt verwacht dat met een PGB het open marktmechanisme in de hand zal worden gewerkt: de persoon met een handicap zal **bewuster op zoek gaan naar een hulpmiddel** en meer aan **prijsvergelijking** doen.

1.1.1.3 Een kader voor de organisatie van vraaggestuurde ondersteuning voor mensen met een handicap en hun omgeving (Prof. Maes, Prof. Van Hove)

In de studie naar de organisatie van vraaggestuurde ondersteuning wordt de vernieuwingstrend duidelijk gesteld: "Gedurende de laatste jaren heeft zich een duidelijke vernieuwingstrend ingezet binnen de zorg voor personen met een handicap, over de wijze waarop ondersteuning aan mensen met een handicap wordt geboden. Deze moeten daarbij hun **eigen doelen kunnen bepalen en zelf keuzes kunnen maken** over hoe zij hun leven willen vormgeven, op het vlak van wonen, werken, leren en vrije tijd, rekening houdend met eigen mogelijkheden en voorkeuren. Het voorgaande wordt samengevat onder de noemer "vraaggestuurde ondersteuning".

In de studie wordt gezocht naar de oorzaken van het ontbreken van vraaggestuurde ondersteuning:

- De onoverzichtelijkheid en de beperkte **toegankelijkheid van het aanbod**;
- De beperkte keuze en **controle door de cliënten**;
- De te rigide en complexe **regelgeving**;
- De **indicatiestelling in stoornis- en aanbodstermen**;

Persoonsgerichte financiering wordt als oplossing naar voor geschoven: "*De invoering van een persoonsgerichte financiering wordt als één van de belangrijke hefboomen beschouwd voor het realiseren van vraaggestuurde ondersteuning. Het geeft mensen meer zelfbeschikking en zeggenschap over hun leven, en zij kunnen de voorwaarden waaronder zorg en ondersteuning worden verleend daadwerkelijk sturen (plaats, moment, intensiteit, aanbieder). Het bevordert de uitbouw van geïndividualiseerde ondersteuningsvormen en -trajecten, die optimaal aansluiten bij persoonlijke noden en wensen van de persoon met een handicap en direct betrokkenen en vergroot de keuzevrijheid en de keuzemogelijkheden van mensen omdat afzonderlijke ondersteuningsfuncties of -modules kunnen ingekocht worden. Het versterkt de positie van personen met een handicap en hun vertegenwoordigers. Hun ervaringsdeskundigheid wordt meer centraal gesteld*".

Een succesvolle realisatie van een PGB wordt in de tekst aan enkele voorwaarden gebonden:

- **Informatie**: ouders en personen met een handicap hebben toegankelijke informatie nodig over mogelijke bijstandsvormen om individuele keuzes te kunnen onderbouwen.
- Degelijk diagnostisch onderzoek en **advisering** zijn essentieel om mensen een reëel en gedifferentieerd beeld te geven van hun mogelijkheden en beperkingen;
- **Trajectbegeleiding** kan mensen met een handicap en direct betrokkenen die dat willen, actief ondersteunen bij het verhelderen van hun ondersteuningsnoden en het uitzoeken van mogelijke ondersteuningsvormen.

De studie van prof. Maes en prof. Van Hove stelt direct het belang van de juiste grootte van het PGB en de problemen voor het bepalen van het juiste bedrag: "*Een cruciaal, maar tegelijkertijd zeer moeilijk punt betreft het **bepalen van de grootte van de persoonsgebonden budgetten**. Het lijkt essentieel dat dit op een **geobjectiveerde én transparante wijze** verloopt. Vergelijkbare zorgvragen moeten op eenzelfde manier behandeld worden en mensen die een minder resp. meer intensieve zorg nodig hebben moeten een verschillend budget krijgen. Slechts dan kan er sprake zijn van een billijke en rechtvaardige verdeling van de middelen. De grootte van een (persoonsgebonden of persoonsvolgend) budget moet op zijn minst gerelateerd zijn aan de aard van de ondersteuningsnoden, die moeten aansluiten bij de ervaren noden en bij de persoons- en omgevingskenmerken*".

Er wordt in de studie een vraagteken geplaatst bij de effecten van een PGB op de markt: "*Bij de invoering van een PGB gaat men uit van de vooronderstelling dat de vermarkting automatisch zal leiden tot een voldoende aanbod op de vragen. Men kan zich echter afvragen of dat effectief het geval zal zijn*" en wordt de aandacht gevestigd op mogelijk verlies van expertise en kwaliteit: "*Er wordt gesteld dat de meer persoonsgerichte budgetten onverbreekelijk verbonden zijn met het "meer op de persoon gericht werken" (person centeredness). Maar hoe gaan we vermijden dat er (handicapspecifieke) expertise en kwaliteit verloren gaat of niet ter beschikking staat van mensen die met persoonlijke budgetten gaan werken?*"

1.1.1.4 Voorstel van decreet Ann De Martelaer - 4 mei 2000

In haar voorstel van decreet stelt Ann De Martelaer dat: "*Het persoonlijke assistentiebudget en het persoonsgebonden budget worden rechtstreeks aan de persoon toegekend, maar zijn toch zeer verschillend van de inkomensvervangende en de integratietegemoetkomingen, die zonder meer vrij besteed worden. Met het persoonlijke-assistentiebudget en het persoonsgebonden budget worden de kosten gedragen van welbepaalde diensten of producten, maar **men is wel vrij om te bepalen wie de diensten of producten levert***".

Met haar voorstel wil Ann De Martelaer ook de toen geldende beperkingen doorbreken: "**Door het toekennen van het persoonsgebonden budget, op basis van de individuele behoeften en de specifieke situatie, zijn mensen met een handicap niet langer afhankelijk van de beperkte lijst van hulpmiddelen die door het Vlaams Fonds worden terugbetaald. Zij kunnen op basis van het hen toegekende budget zelf bepalen welke hulpmiddelen, en welke specifieke modellen, in hun situatie het meest effectief hun sociale integratie zullen bevorderen**".

Opnieuw wordt vastgesteld dat het toegekende budget in overeenstemming moet zijn met de behoeften: "**Bij de bepaling van het bedrag van het persoonsgebonden budget voor het aanschaffen van hulpmiddelen zal het Vlaams Fonds een systeem hanteren waarbij mensen met een vergelijkbaar behoeftenprofiel ook een vergelijkbaar budget voor hulpmiddelen toegewezen krijgen**".

1.1.1.5 Hoorzitting n.a.v. voorstel van decreet

Op deze hoorzitting gaven diverse belangenorganisaties hun standpunten weer over het persoonsgebonden budget

De Katholieke Vereniging Gehandicapten (KVG) stelt dat het PGB een extra mogelijkheid moet zijn maar niet noodzakelijk het bestaand systeem (situatie voor 2002) volledig moet vervangen: "**Het invoeren van een bijkomende keuzemogelijkheid voor personen met een handicap, nl. het persoonsgebonden budget en het persoonlijk assistentiebudget, is vanuit theoretisch en principieel oogpunt een positieve evolutie. Voor onze organisatie is echter duidelijk dat een forfaitair monetair stelsel nooit de aanpasbaarheid en flexibiliteit kan bereiken van de zorg op maat die gerealiseerd wordt in het Vlaams Fonds**".

Het KVG waarschuwt tevens voor mogelijke tekorten van een PGB: "**Het voorziene budgetsysteem zal werken met budgetten die niet steeds de reële kosten dekken. Het wordt dus zeer belangrijk hoe de schaling en indicatie zullen gebeuren, want hiervan zal de hoogte van de toelage afhangen**".

Het KVG stelt ook beperkingen vast van een PGB-IMB: "**Met een budget is zijn keuze vrij, maar wel beperkt tot het budget. Bij de operationalisering van het persoonsgebonden budget is het belangrijk en noodzakelijk de bestedingsvrijheid van de budgethouder te bepalen. Is er in het voorziene systeem van persoonsgebonden budget sprake van een onbeperkte vrijheid of niet? Indien de persoon het hulpmiddel waarvoor hij een budget kreeg goedkoop heeft kunnen aanschaffen, kan hij dan het overschot op zijn budget vrij besteden aan andere hulpmiddelen of dienen hier beperkingen te worden gesteld?**"

De Belgische Confederatie voor Blinden en Slechtienden (BCBS) wijst op het belang van de differentiatie van de budgetten: "**Wij menen dat wanneer de budgetten daadwerkelijk op maat van elke cliënt (aanvrager) toegekend worden, het systeem voldoende kansen tot zelfontplooiing kan bieden. Het gevaar is evenwel reëel dat de budgetten algemeen worden bepaald wat onaanvaardbaar is gezien persoonlijke vereisten kunnen verschillen van gemiddelden**" en op de nood van een goede definitie van het begrip hulpmiddel: "**Het toekennen van persoonsgebonden budgetten mag niet gekoppeld worden aan de volkomen afbraak van de bestaande nomenclatuur voor "individuele, materiële bijstand". Het uitgangspunt dat ieder voor zich bepaalt wat een hulpmiddel is, is naïef. Het aanhouden van een nomenclatuur is niet enkel "begeleidend" voor wie onvoldoende thuis is op de betreffende markt, doch sluit ook misbruiken uit**".

1.1.2 DECREET VLAAMSE GEMEENSCHAP 21 DECEMBER 2001 (PGB-DECREET)

De discussies hebben uiteindelijk geleid tot het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 21 december 2001. Dit decreet vult het decreet van 27 juni 1990 aan. Art.58ter stelt o.a.: "**Het Fonds kan binnen de grenzen van zijn begroting en tot een maximaal bedrag de kosten van de bijstand gedragen door de persoon met een handicap ten laste nemen door het**

toekennen van een persoonsgebonden budget voor de tenlasteneming van de kosten van individuele materiële bijstand".

Het is een budget dat rechtstreeks aan de persoon wordt toegekend en uitbetaald. De gebruiker betaalt de hulpmiddelen die hij aankoopt uit eigen PGB (in **vervanging van het huidige retributiesysteem**).

Een **nieuw inschalinginstrument** moet worden ontwikkeld. De persoonsgebonden financiering van de directe kost moet steunen op die inschaling en resulteren in de toekenning van bijstand binnen een budgetcategorie. Centraal staan de behoeftes, noden vragen van de persoon met een handicap".

1.1.3 VOORBEREIDEND WERK EXPERTGROEP PGB VLAAMS FONDS

Uit het voorbereidend werk van de expertgroep PGB van het Vlaams Fonds kunnen belangrijke basisprincipes en definities voor PGB worden genoteerd:

1. Emancipatiegedachte en zelfbeschikking

Een PGB moet de cliënt en zijn ondersteuningsnetwerk in staat stellen om de regie van deze ondersteuning en de rol hiervan in het eigen leven maximaal in eigen handen te nemen.

Autonomie wil zeggen dat een persoon met een handicap, zelf over de middelen kan beschikken om zijn/haar leven vorm te geven en zelfbeschikking te realiseren. Deze principes worden onder meer gewaarborgd door in de mate van het mogelijke bij alle stappen van deze ondersteuning **beroep te doen op de ervaringsdeskundigheid** van de persoon met een handicap of hun vertegenwoordiger.

2. Ondersteuning op maat

Ondersteuning op maat is onmogelijk zonder **differentiatie en flexibilisering van het aanbod** en afstemming van de financiering op de ondersteuningszwaarte of -graad. Daartoe moeten zowel de zorgbehoefte op vlak van inhoud en intensiteit als de begeleidingsbehoefte goed ingeschat en ondersteund worden.

3. Budgettaire en reglementaire transparantie

De nieuwe regelgeving moet zeer duidelijk en verstaanbaar zijn door onder meer beknoptheid en eenvoud.

PGB voor het inkopen van individuele materiële bijstand is een budget dat rechtstreeks aan de persoon wordt toegekend en uitbetaald. De gebruiker betaalt de hulpmiddelen die hij aankoopt uit het eigen PGB (ter vervanging van het huidig retributiesysteem). Hier stelt zich de nood aan activiteitenmodules die kunnen geïndexeerd worden bij de inschaling.

4. Veld-kritische succesfactoren

t.o.v. de persoon met een handicap:

- **Toewijzingscriteria PGB duidelijk** bepalen;
- **Rechtszekerheid** garanderen: klachtenprocedure, afdwingbaarheid, gelijke positie cliënt;
- **Zelfbeschikkingsrecht** verstevigen: ondersteuning in eigen regie
- **Correcte** inschaling en indicering bepalen;
- Uitbouw van een kwaliteitssysteem: **deskundigheid, toegankelijke en transparante informatie**, voldoende en gevarieerd aanbod.

t.o.v. systeempartners:

- Er moet **controle** zijn op de prijzen/tarifiëring;

- Controle uitoefenen op de PGB-budgetten;
- Versterken van de deskundigheid en de opleiding binnen MDT's: taakomschrijving en bepalen van de voorwaarden waaraan een MDT moet voldoen.

De werkgroep PGB stelt een schema op met de procesbeschrijving voor een aanvraag, toewijzing en gebruik van een PGB:

1. **Voortraject (verplicht)**

In het voortraject wordt informatie verstrekt, de zorgvraag wordt verduidelijkt en de ondersteuningsmogelijkheden in kaart gebracht. Het voortraject resulteert in een geïndividualiseerd ondersteuningsplan dat de basis moet vormen voor de inschaling.

2. **Inschaling**

Inschaling veronderstelt een eenvoudig en éénduidig instrumentarium waarbij zowel het programma (inhoud) als de zorgzwaarte (intensiteit) worden in kaart gebracht.

De precieze afstemming (matching) gebeurt door een individuele en directe interactie tussen de persoon met een handicap en de zorgverstrekker. **De inschaling gebeurt los van het aanbod.**

Op basis van de vastgelegde functies en zorgzwaarte zullen enerzijds modules en programma's bepaald worden waaraan een zekere kostprijs hangt. Anderzijds kunnen functies en zorgzwaarte ook leiden tot bepaalde budgetcategorieën die vooraf bepaald zijn.

3. **Toewijzing**

Bij de zorgtoewijzing wordt het persoonlijk ondersteuningsplan mede aan de hand van "zorggradatie" omgezet in een definitief persoonsgebonden budget.

4. **Vervoltraject**

Hier worden de concrete vormen van ondersteuning (toeleiden naar diensten, mobiliseren van hulpverleners, zo nodig bemiddelen) geïnitieerd en het ondersteuningsplan uitgevoerd (opvolgen, coördineren evalueren, zo nodig bijsturen).

1.1.4 **STANDPUNTEN VAN GRIP V.Z.W. (GELIJKE RECHTEN VOOR IEDERE PERSOON MET EEN HANDICAP)**

Volgens Grip moeten personen met een handicap op basis van individuele behoeftes en van de specifieke situatie zelf kunnen bepalen welke hulpmiddelen, welke specifieke modellen hun sociale integratie bevorderen. De persoon met een handicap moet bij de keuze van hulpmiddelen niet afhangen van een lijst. Een nomenclatuursysteem kan niet tegemoet komen aan het principe van autonomie en zelfbeschikking en aan een behoeftegestuurde aanpak. Grip ziet het PGB als oplossing waarbij **een vergelijkbaar behoeftenprofiel moet leiden tot een vergelijkbaar budget.**

Zij werkten een voorstel uit dat is opgebouwd op drie elementen: er wordt een **jaarlijks budget** toegekend op basis van ingeschaalde categorieën, **grotere (duurdere) hulpmiddelen kunnen speciaal worden aangevraagd** en om dringende noden te lenigen wordt een **startbudget** toegekend.

Met het **jaarlijks budget IMB** kan de persoon met een handicap allerlei courante en recurrente kosten betalen die hij omwille van zijn handicap moet maken: prospectie van de markt van hulpmiddelen, aankoop of huur van hulpmiddelen, kosten voor installatie en gebruikersopleiding, kosten voor herstellingen, onderhoud, verzekeringen. De persoon met een handicap heeft daarbij volledige bestedingsvrijheid over het hem toegekende budget rekening houdend met de criteria van het IMB-besluit (meerkostprincipe, bewijslast).

Het jaarlijks maximumbedrag van het PGB-IMB wordt bepaald in functie van de behoeftecategorie waarin de budgethouder wordt ingeschaald. (categorieën van 1000 Euro).

Deze inschaling gebeurt op grond van het beperkingenpatroon op de verschillende functioneringsdomeinen van de persoon met een handicap en op grond van de gemiddelde kostprijs van de materiële bijstand die nodig is om deze beperkingen te compenseren.

Vooraf personen met ernstige handicaps moeten grotere investeringen doen om hun beperkingen te compenseren. Voor deze grote uitgaven dient de persoon met een handicap een **aanvraag** in te dienen die wordt getoetst aan de noodzakelijkheid in functie van diens sociale integratie. Hierbij wordt geen indeling gemaakt in budgetcategorieën die als nadeel hebben dat zij behoeftes forfaitariseren tot gemiddelde waarden.

Personen die voor het eerst bij het Vlaams Fonds IMB-bijstand aanvragen, hebben naast het IMB-jaarbudget en het recht op individuele aanvragen van hulpmiddelen en aanpassingen eveneens recht op een **IMB-startbudget**. Dit is een éénmalig forfaitair budget dat wordt bepaald per typologie van letsels en functionele stoornissen.

Direct payments systemen bieden reële ontplooiingskansen aan tal van personen, vooral met ernstige handicaps. Zij kunnen evenwel niet bij dwang worden opgelegd. Daarom moet naast het PGB-IMB ook een model van **collectief georganiseerde IMB-bijstand** beschikbaar zijn. De persoon met een handicap moet kiezen tussen een PGB-IMB of collectieve zorgverstrekking.

1.2 BUITENLAND

1.2.1 EUROPA

Deloitte en Touche (Study on the access to assistive technology in the European Union; European Commission; DG Employment and Social Affairs; Final Report - June 30th, 2003) voerde een studie uit in 8 Europese landen over de hulpmiddelenverstrekking en de terugbetalingssystemen.

In geen enkel land is er een persoonsgebonden budget voor de aankoop van hulpmiddelen.

Er zijn een aantal landen die een budget gebruiken in een bepaalde fase van het keuzeprocess:

- In Denemarken krijgen personen met een auditieve handicap een bedrag van 5000 Euro voor de aankoop van een hoorapparaat bij een leverancier uit een lijst van erkende leveranciers. Het apparaat is volgens de normale procedure toegekend, de persoon met een handicap kan de leverancier kiezen.
- In Nederland zijn er experimenten van productgebonden budgetten voor o.a. computerconfiguraties voor blinden en slechtzienden. Met dit budget kan de persoon met een handicap een leverancier kiezen.
- In Spanje wordt een eenmalig budget toegekend voor werkpostaanpassingen.

1.2.2 NEDERLAND

Nederland hanteert sinds de jaren 90 een PersoonsGebonden Budget (PGB) voor het inkopen van zorg.

Vanaf 1999 zijn er initiatieven gestart voor het onderzoeken van het nut en de realiseerbaarheid van een **ProductGebonden Budget (PGB)**, bedoeld om de persoon met een handicap meer keuzevrijheid te geven **bij het kiezen van zijn hulpmiddelen**. Met het PGB wil men naast de keuzevrijheid ook het gebruik van de hulpmiddelen stimuleren en de concurrentie bij de leveranciers. Bij een PGB ontvangt "de zorgvrager - uiteraard op indicatie - een budget dat bedoeld is voor de aankoop van een hulpmiddel of een alternatief hiervoor" (CVZ rapport 163: Experimenten productgebonden budget hulpmiddelen). Bijkomend verwacht men dat dit budget doelmatiger zal werken door de "therapietrouw" (wanneer een hulpmiddel is verstrekt

afgestemd op de voorkeuren van de cliënt zal het meer gebruikt worden) en door "zicht op de kosten" (een verzekerde zal kritischer zijn in de aanschaf en gebruik van zorgproducten als hij inzicht heeft in de kosten die het met zich meebrengt).

Men is zich evenwel ook bewust van de nood aan inzet van *de verzekerde, die zelf op zoek moet met een PGB naar het juiste hulpmiddel of alternatieve vormen van zorg. Om een goede keuze te maken heeft de verzekerde **adequate informatie** nodig.*

De haalbaarheid van het PGB voor hulpmiddelen is in 2001 en 2002 onderzocht in een 3-tal experimenten (pruiken, aangepaste stoelen/tripstoelen en computerapparatuur voor visueel gehandicapten). De experimenten gaven nog onvoldoende informatie en zullen worden verdergezet.

Bij de experimenten met het PGB hulpmiddelen in Nederland zijn er adviesverleningscentra toegewezen die de indicatiestelling moesten doen. Bij de indicatiestelling werd geadviseerd tot het niveau van het soort hulpmiddel. Dit is vergelijkbaar met stap 4: "Kiezen van soort hulpmiddel/aanpassing" van de "Methode voor persoonlijke adviesverlening" van het KOC. Zodra de indicatiestelling door het adviescentrum gebeurd is, kan de persoon met een handicap zijn budget gebruiken voor het aankopen van de voorgestelde soorten hulpmiddelen. De persoon met een handicap kan zelf nog beslissen welk type of model hij koopt.

De manier waarop in Nederland het PGB hulpmiddelen gebruikt wordt heeft veel gelijkenis met het refertelijststelsel dat op dit ogenblik in Vlaanderen van toepassing is. De persoon met een handicap krijgt de beschikking over een budget (korf) voor het aankopen van hulpmiddelen die door een onafhankelijk adviescentrum geadviseerd werden. Hij is vrij voor het bepalen van het type hulpmiddel, maar niet voor het kiezen van de soort.

1.3 SAMENVATTING

In de literatuur worden een aantal eisen en verwachtingen t.o.v. een PGB-IMB geformuleerd:

1. Van het PGB wordt verwacht dat het de zorg op maat zal realiseren. Dit veronderstelt een geïndividualiseerde indicatie en inschaling van de zorgbehoefte.

Wanneer een budget "persoonlijk", d.w.z. **geïndividualiseerd** wordt toegekend, kan de persoon met een handicap die hulpmiddelen kopen die hij/zij nodig heeft om de integratie te bevorderen. De budgettoekenning moet gebaseerd zijn op een **indicatie en inschaling van de individuele behoeften**, niet van beperkingen. De zorgbehoefte waaraan een budget moet tegemoetkomen, zal optimaal moeten worden gedefinieerd qua inhoud en intensiteit.

2. Met een PGB wordt ook verwacht dat de persoon met een handicap een grotere zelfbeschikking realiseert.

Zelfbeschikking betekent zelf levensdoelen kunnen stellen, zelf de regie kunnen voeren over de hulpmiddeleenaankoop.

Een aantal elementen die daartoe leiden zijn: de keuzemogelijkheid tussen een persoonsgebonden budget of een collectief systeem, de aanvraag voor de tenlasteneming van de hulpmiddelen zelf kunnen inleiden, voor een adviesverlening geen beroep moeten doen op een gesubsidieerde organisatie en daarvoor de middelen krijgen (exploratiebudget).

Zelfbeschikking betekent ook het proces kunnen sturen (plaats bepalen en moment, intensiteit, aanbieder) en controleren en de eigen ervaringsdeskundigheid kunnen ter beschikking stellen in alle fasen van het keuze- en aanvraagproces. Voor de personen met

een handicap die zich niet ervaringsdeskundig genoeg voelen moet een deskundige adviesverlening beschikbaar zijn.

3. Met een PGB heeft de persoon met een handicap een grotere bestedingsvrijheid, hij kan zelf de hulpmiddelen kiezen die hij nodig heeft.

De keuzevrijheid wordt op verschillende niveaus geplaatst: er wordt gesproken over het zelf bepalen welke hulpmiddelen de integratie best bevorderen, over het bepalen van wie de diensten of producten levert. Het is deze laatste keuzevrijheid die is gerealiseerd in een aantal landen waar de persoon met een handicap een hulpmiddel toegekend krijgt en een budget krijgt waarmee hij/zij de leverancier kan kiezen.

Dit veronderstelt de invulling van een aantal belangrijke randvoorwaarden: het hulpmiddelenaanbod moet voldoende gedifferentieerd zijn, het aanbod moet voldoende toegankelijk zijn en er moet voldoende informatie over zijn en het budget moet voldoende groot zijn.

Op een commerciële hulpmiddelenmarkt die in principe inspeelt op behoeften bij de gebruiker kan men ervan uitgaan dat het aanbod voldoende gedifferentieerd is, in grotere mate dan het zorgaanbod.

4. Er gelden een aantal belangrijke randvoorwaarden:

- De persoon met een handicap wil **rechtszekerheid**: de budgettoekenning moet objectief en transparant gebeuren, vergelijkbare behoeftenprofielen moeten leiden tot vergelijkbare budgetten, er moet kwaliteitsbewaking zijn en er moeten regels worden opgesteld over de keuzevrijheid bij de besteding.
- De procedure van tenlasteneming moet kort en gestandaardiseerd zijn en niet te complex.
- De inschaling moet gebeuren los van het aanbod.

2.1 BASISPRINCIPES VAN EEN PGB-IMB

PGB benadrukt de individuele waarden en zelfstandigheid van de persoon met een handicap.

PGB-IMB is een budget om sociale integratie te realiseren door middel van het inschakelen van hulpmiddelen. De sociale integratie is een individueel gegeven, dus ook het daarmee overeenstemmende budget is een individueel gegeven.

2.2 WETGEVING

Art 58bis van het Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 27 juni 1990 definieert het PGB als: *"het budget dat het Fonds aan de persoon met een handicap of zijn wettelijke vertegenwoordiger toekent voor de gehele of gedeeltelijke tenlasteneming van de kosten van bijstand en de organisatie ervan"*. De definitie wordt verfijnd in art 58ter waar bepaald wordt dat het Vlaams Fonds de kosten voor bijstand kan ten laste nemen door toekenning van *"een persoonsgebonden budget voor de tenlasteneming van de kosten van bijstand van individuele materiële bijstand"*.

Individuele materiële bijstand wordt in het decreet niet gedefinieerd. Op de website van het Vlaams Fonds is er een omschrijving van te vinden:

"Concreet kan het Vlaams Fonds kosten terugbetalen die gemaakt werden voor bijvoorbeeld het aanpassen van de woning aan de noden van de persoon met een handicap (ombouwwerken, garagepoortopeners, keukenmeubilair,...) en/of die gemaakt werden voor de aanschaf van hulpmiddelen die personen met een handicap kunnen helpen bij:

- *verplaatsing (aanpassing aan de wagen, witte stok, rolstoel, geleidehond, tiltoestellen, liften,...)*
- *communicatie (doventelefoon, doventolken, tv-loupes, brailleschrijfmachines,...)*
- *dagelijkse bezigheden (douche- en toiletmateriaal, speciale bedden, speciale tafels, zetels en stoelen,...)*
- *enz...*

De hulpmiddelen en aanpassingen waarvoor het Vlaams Fonds kan tussenkomen in de kosten, worden beschreven in de refertelijst bij het Besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 2001. Voor hulpmiddelen en aanpassingen die niet vermeld worden in dit besluit of die merkelijk duurder zijn dan het refertebedrag, kan tussenkomst gevraagd worden bij de Bijzondere Bijstandsc commissie (BBC). Voorwaarden zijn wel dat het hulpmiddel minstens 250 euro kost, en dat de noodzaak, meerkost, doelmatigheid en gebruiksfrequentie ervan kunnen worden aangetoond."

Individuele Materiële Bijstand wordt door bovenstaande definitie in eerste instantie teruggebracht tot een beperkt aantal hulpmiddelen, nl. tot deze die in de refertelijst staan. Deze beperking kan niet gebruikt worden in de definitie van een PGB-IMB. De basisgedachte van een PGB is dat de persoon met een handicap zelf verantwoordelijk is voor de selectie en aankoop van zijn hulpmiddelen. Een beperkende lijst van hulpmiddelen past niet bij de filosofie van een PGB.

De eigen verantwoordelijkheid die een persoon met een handicap heeft voor de selectie en de aankoop van hulpmiddelen impliceert ook dat hij verantwoordelijk is voor de exploratie van de markt en het inwinnen van advies.

2.3 WERKDEFINITIE PGB-IMB

Een PGB-IMB wordt voor deze studie gedefinieerd als:

Een PersoonsGebonden Budget voor Individuele Materiële Bijstand is een budget dat, in het kader van de sociale integratie, door het Vlaams Fonds wordt toegekend aan een persoon met een handicap als tegemoetkoming voor de kosten die hij maakt voor het aanpassen van de woning aan zijn noden, voor het aanschaffen van hulpmiddelen die personen met een handicap kunnen helpen bij het uitvoeren van diverse activiteiten (verplaatsing, communicatie, dagelijkse bezigheden, ...) en/of voor het inkopen van advies over deze aanpassingen en hulpmiddelen.

2.4 BESPREKING VAN DE GEBRUIKTE TERMEN

2.4.1 PERSOONSgebonden

De term persoonsgebonden in de definitie van het PGB-IMB kan en moet op 2 manieren geïnterpreteerd worden. Enerzijds slaat persoonsgebonden op het feit dat het budget beheerd en besteed wordt door de persoon met een handicap. Anderzijds betekent het ook dat het budget individueel is samengesteld, rekening houdend met de eigen, individuele behoeften van de persoon met een handicap.

Het is een feit dat niet alle personen met een handicap in staat zullen zijn om volledig zelfstandig een budget te beheren. In dit geval kan de persoon met een handicap zich laten ondersteunen of kan een wettelijke vertegenwoordiger het beheer overnemen.

Het eigen, individuele karakter van het PGB-IMB zal gevolgen hebben voor de bepaling van de uiteindelijke grootte van het budget. De inschalings- en toekenningsprocedures zullen deze individualiteit van het PGB-IMB moeten erkennen.

2.4.2 BUDGET

Een basiskenmerk van het PGB-IMB is dat er gewerkt wordt met een budget. Volgens het Van Daele Woordenboek verwijst budget naar begroting en betekent het in de eerste plaats een raming van kosten. Specifiek voor het PGB-IMB moet er een raming van de kosten voor Individuele Materiële Bijstand gemaakt worden. Het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 27 juni 1990 stelt wel dat de maximale grootte van het budget beperkt is. Werken met een budget houdt in dat de persoon met een handicap na raming van de kosten een hoeveelheid geld kan besteden. In dit geval staat het budget tegenover de verstrekking in natura, waarbij de persoon met de handicap de nodige hulpmiddelen zelf krijgt.

Beschikken over een budget betekent niet noodzakelijk dat er een geldbedrag op de rekening van een persoon met een handicap gestort wordt. Andere scenario's, zoals bijvoorbeeld het scenario van het trekkingsrecht waarbij de rekeningen beheerd worden door de overheid en de personen met een handicap het recht hebben om het geld te besteden, zijn eveneens denkbaar.

Belangrijk voor de discussie over het PGB-IMB is dat de persoon met een handicap niet vrijelijk het geld kan besteden. Hij zal steeds verantwoording moeten afleggen over de besteding van het budget. Het Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 27 juni 1990 stelt dat de kosten moeten bewezen worden.

Kenmerkend voor een budget is dat het een eindige levensduur heeft. Meestal wordt het gehanteerd in de betekenis van een jaarbudget of een budget voor het uitvoeren van een project. Ook voor het PGB-IMB zal moeten nagegaan worden hoelang de persoon met een

handicap over het budget kan beschikken en wat er met het resterende bedrag gebeurt bij het aflopen van de levensduur van het budget.

2.4.3 KOSTEN

De term kosten in de definitie betekent in dit geval “meerkosten” zoals bedoeld in het Oprichtingsdecreet van het Vlaams Fonds (Decreet van 27 juni 1990) en het IMB-besluit (Besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 2001 tot vaststelling van de criteria, voorwaarden en refertebedragen van de tussenkomsten in de individuele materiële bijstand voor de sociale integratie van personen met een handicap)

"Art. 4.

De materiële bijstand kan aan de persoon met een handicap alleen toegekend worden voor kosten die, door de behoefte die voortvloeit uit de handicap, noodzakelijk zijn voor zijn sociale integratie.

De in het eerste lid bedoelde kosten moeten bijkomende uitgaven zijn ten opzichte van de uitgaven die een valide persoon in dezelfde omstandigheden moet doen.

De bijstand kan alleen toegekend worden als de noodzaak, de gebruiksfrequentie, de werkzaamheid en de doelmatigheid van de bijstand in functie zijn van de handicap, en in verhouding staan tot het bedrag van de gevraagde bijstand dat vermeld staat op de referentielijst in de bijlage bij dit besluit."

2.4.4 TOEGEKEND DOOR HET VLAAMS FONDS

Het PGB-IMB zal worden toegekend door het Vlaams Fonds. Daarvoor is een inschaling nodig van de individuele behoeften van de persoon met een handicap. Dit houdt in dat de persoon met een handicap zijn behoeften aan aanpassingen en hulpmiddelen moet voorstellen aan het Vlaams Fonds. Het Vlaams Fonds moet dan, rekening houdend met de regelgeving, beslissen voor welke behoeften uit het voorgestelde pakket er een tegemoetkoming wordt opgenomen in het budget.

Het feit dat het Vlaams Fonds diegene is die de budgetten toekent, houdt automatisch ook in dat het Vlaams Fonds de besteding van de budgetten zal controleren.

Het totale beschikbare budget voor individuele materiële bijstand van het Vlaams Fonds is beperkt. Deze beperking van het totale budget zal ook gevolgen hebben voor de PGB-IMB's van de individuele personen met een handicap. Het zal niet mogelijk zijn om aan alle behoeften van alle personen met een handicap te voldoen. Het Vlaams Fonds of de overheid zal een keuze moeten maken tussen behoeften die volledig, gedeeltelijk of niet terugbetaald worden. In het oprichtingsdecreet van het Vlaams Fonds en in het IMB-besluit van 13 juli 2001 werd deze keuze reeds gemaakt in de vorm van:

- De bepaling van het doel van de materiële bijstand;
- Het meerkostprincipe;
- De uitgesloten hulpmiddelen;
- De beperkingen in de referentielijst.

In het kader van het PGB-IMB moet men zich de vraag stellen of de bestaande keuze niet moet herzien worden om aan de basisprincipes van het PGB te voldoen.

2.4.5 ADVIES

Het PGB-decreet stelt dat de persoon met een handicap zijn budget kan aanwenden voor het kopen van bijstand en voor de organisatie van die bijstand. Vertaald naar het PGB-IMB betekent dit dat met het budget zowel aanpassingen en hulpmiddelen kunnen gekocht worden alsook de nodige stappen om die aanpassingen en hulpmiddelen te kiezen en te vinden. De personen met een handicap moeten bijgevolg met hun PGB-IMB ook advies kunnen kopen en exploratiekosten kunnen betalen.

2.4.6 IN HET KADER VAN DE SOCIALE INTEGRATIE

De regelgeving beperkt het toekennen van een PGB-IMB tot het aankopen van aanpassingen en hulpmiddelen gericht op de sociale integratie van de persoon met een handicap. We kunnen ons hier de vraag stellen of het begrip "sociale integratie" door iedereen op dezelfde manier wordt ingevuld. Bijvoorbeeld: voor sommige personen met een handicap is sport de basis van hun sociale integratie, voor anderen is sociale integratie echter vrijwilligerswerk inclusief het bijwonen van vergaderingen, terwijl sociale integratie voor een derde groep gelijk staat met het bijwonen van culturele activiteiten. Deze verscheidenheid zal gevolgen hebben voor het individueel gebruik van het PGB-IMB.

3 VERGELIJKING TUSSEN PGB-IMB, PAB EN PGB-ZORG

3.1 INDIVIDUELE MATERIËLE BIJSTAND, PERSOONLIJKE ASSISTENTIE EN ZORG

Persoonlijke assistentie en zorg verschillen van individuele materiële bijstand door het feit dat persoonlijke assistentie en zorg diensten zijn met een permanent karakter, terwijl individuele materiële bijstand handelt over goederen die moeten aangekocht worden op het moment dat ze nodig zijn. Individuele materiële bijstand omvat investeringsgoederen (bijv. woningaanpassingen) die in éénmalig worden aangekocht en die bij wijzigingen in de behoeften van de betrokkene aangepast of uitgebreid moeten worden. Daarnaast omvat individuele materiële bijstand ook gebruiksgoederen die na verloop van tijd moeten vervangen worden (bijv. tilliften). Binnen individuele materiële bijstand is incontinentiemateriaal een uitzondering. Deze materialen zijn consumptiegoederen die net zoals persoonlijke assistentie en zorg steeds opnieuw moeten voorzien worden.

3.2 VERSCHIL IN AARD VAN DE KOSTEN

In tegenstelling tot de jaarlijks terugkerende kost voor PAB en PGB-zorg (en voor incontinentiemateriaal), zijn er voor individuele materiële bijstand diverse 'initiële kosten' (voor investeringsgoederen en eerste aankopen van gebruiksgoederen) aangevuld met vervangings- en uitbreidingskosten'.

3.2.1 IMPLICATIES OP HET PGB

Het verschil in de aard van de kosten heeft implicaties op de aard van het PGB. Voor recurrente kosten is een jaarlijks budget aangewezen. Voor individuele materiële bijstand zijn initiële budgetten en vervangings- en uitbreidingsbudgetten nodig.

3.2.2 IMPLICATIES OP DE TOELEIDING TOT HET PGB

3.2.2.1 *Vergelijkbare processtappen*

Ondanks het verschil in de aard van de kost zijn de grote processtappen die nodig zijn in functie van een PGB-IMB dezelfde als deze nodig voor een PGB-zorg of een PAB.

Net zoals voor een PGB-zorg en voor een PAB is er voor een PGB-IMB een voorbereidende fase nodig waarin de betrokkene zich informeert over zijn mogelijkheden tot sociale integratie. Bij een PGB-IMB informeert hij zich specifiek over de mogelijke hulpmiddelen en aanpassingen als oplossingen voor de activiteiten waarmee hij problemen ondervindt. Er is net zoals voor een PGB-zorg en voor een PAB een eigenlijke aanvraag nodig met een verplichte indicatiestelling door een onafhankelijke instantie en een inschaling in een budgetcategorie door het Vlaams Fonds. En tenslotte is er een fase waarin de betrokkene het budget kan besteden en een fase waarin het Vlaams Fonds de besteding controleert. Net zoals bij PGB-zorg en het PAB moet de betrokkene zich doorheen het proces kunnen laten begeleiden door een vertrouwenspersoon.

3.2.2.2 *Actoren met vergelijkbare verantwoordelijkheid maar in een ander kennisgebied*

Ook de actoren in het proces PGB-IMB zijn vergelijkbaar en hebben er dezelfde verantwoordelijkheid, zij het in een ander kennisgebied. Het kennisgebied bij een PAB is nood en aanbod aan assistentie, bij een PGB-zorg gaat het over de nood en het aanbod aan zorg, terwijl het kennisgebied bij een PGB-IMB de functionele nood en het aanbod aan hulpmiddelen en aanpassingen betreft.

3.2.2.3 Ad-hoc indicatiestelling en inschaling

Voor recurrente diensten zoals persoonlijke assistentie en zorg is de toeleiding tot het budget (indicatiestelling en inschaling) in principe éénmalig. De indicatiestelling en inschaling zijn evenwel herzienbaar bij veranderde noden.

Voor IMB is een indicatiestelling en inschaling nodig op het moment dat de betrokkene problemen ondervindt met een activiteit die hij wil oplossen door middel van hulpmiddelen en aanpassingen. De indicatiestelling en inschaling moeten gebeuren 'ad-hoc', op het moment dat de behoefte zich aandient.

3.3 SAMENVATTING

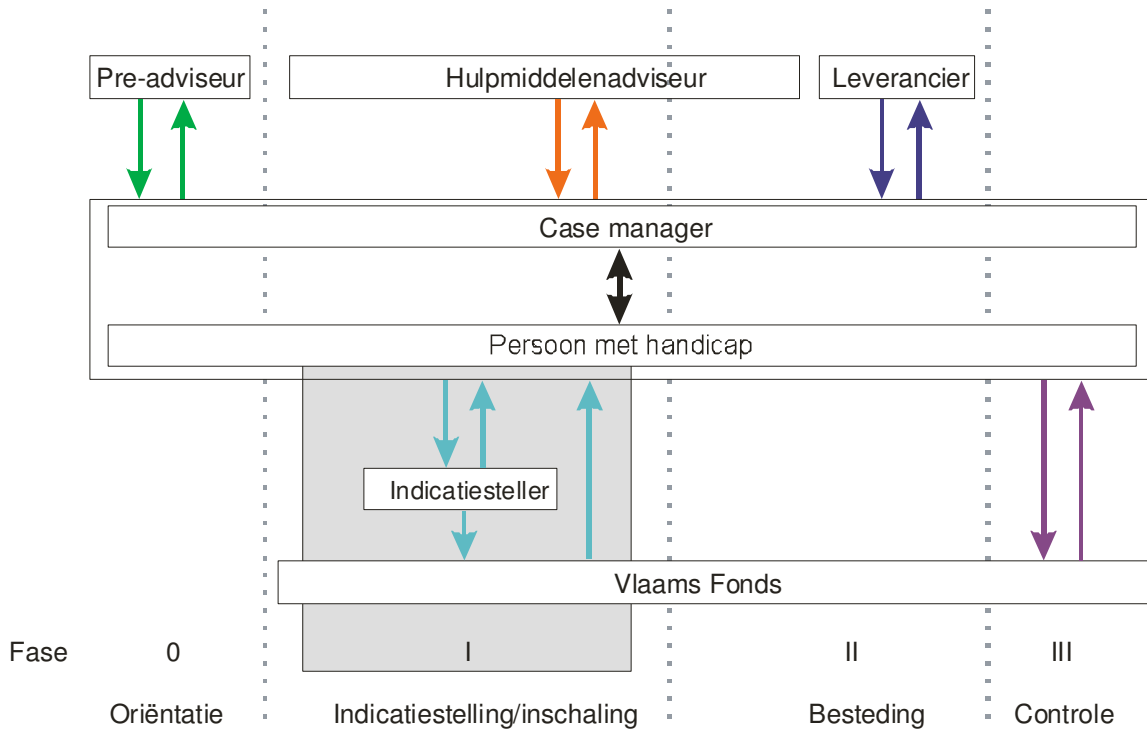
Samengevat kan gesteld worden dat aan het aanvraag- en terugbetalingsproces voor een PGB-IMB dezelfde organisatorische vereisten worden gesteld als aan het proces voor een PAB en een PGB-zorg.

Inhoudelijk wordt van de actoren in het PGB-IMB proces een andere, meer op hulpmiddelen gerichte kennis verwacht.

In tegenstelling tot het PAB en PGB-zorg waarvoor een éénmalige indicatiestelling en inschaling voldoet, zijn door de aard van de individuele materiële bijstand voor een PGB-IMB ad-hoc indicatiestellingen en inschalingen nodig.

4.1 SCHEMA

Vooraleer over te gaan tot het definiëren van de verwachtingen van de verschillende hoofdrolspelers bij het PGB-IMB wordt een algemeen schema voor de aanvraag en terugbetaling van hulpmiddelen en aanpassingen voorgesteld. Dit schema is niet exclusief voor het PGB-IMB. Het is ook geldig voor andere terugbetalingssystemen.

Voorafgaande opmerkingen:

- In onderstaande beschrijving van het PGB-IMB-schema moet de verwijzing naar "de persoon met een handicap" steeds gelezen worden als: "de persoon met een handicap en zijn eventuele case manager".
- Het voorgestelde schema is een algemeen, globaal schema en voorziet niet in eventuele uitzonderingsgevallen.

Het schema toont de verschillende fasen die leiden tot een succesvolle aankoop van terugbetaalde individuele materiële bijstand en de betrokken actoren. De verschillende fasen worden, in overeenstemming met de geest van de PGB-gedachte, geïnitieerd vanuit de persoon met een handicap. De persoon met een handicap kan zich hierbij laten begeleiden door een vertrouwenspersoon (case manager).

4.2 FASEN

4.2.1 FASE 0: ORIËNTATIE

Oriënteren of richting zoeken, vormt de start van vele sociale activiteiten. Valide personen zowel als personen met een handicap zijn continu op zoek naar nieuwe uitdagingen en nieuwe (sociale) activiteiten. Bij het verkennen van zijn mogelijkheden voor sociale integratie zal de

persoon met een handicap geconfronteerd worden met activiteiten die hij niet (volledig) zelfstandig kan uitvoeren. De persoon met een handicap zal dan op zoek gaan naar mogelijke oplossingen, hulpmiddelen en aanpassingen om die activiteiten toch te kunnen uitvoeren. Deze zoektocht naar hulpmiddelen kan de persoon met een handicap zelf uitvoeren (bezoek beurzen, internet, boeken en tijdschriften, ...) of hij kan pre-advies krijgen van ervaringsdeskundigen, vrijwilligers of professionele hulpverleners.

De oriëntatie wordt meestal door de betrokkene zelf uitgevoerd en de nodige informatie wordt vaak kosteloos aangeboden. Een persoon met een handicap vindt zijn pre-advies vaak via internet, op beurzen of in tijdschriften, maar krijgt het ook aangeboden door contacten met andere personen met een handicap, bij revalidatie of bij bezoek aan instellingen, voorzieningen en organisaties.

4.2.2 FASE I: INDICATIESTELLING/INSCHALING

Zodra de persoon met een handicap vastgesteld heeft dat hulpmiddelen of aanpassingen hem kunnen helpen bij het uitvoeren van activiteiten in het kader van zijn sociale integratie, kan hij zich wenden tot het Vlaams Fonds voor een eventuele tegemoetkoming bij de aankoop van die hulpmiddelen of aanpassingen (PGB-IMB).

De eerste fase die leidt naar een tegemoetkoming is de **indicatiestelling**. Een onafhankelijke indicatiesteller registreert op een objectieve manier de nodige basisgegevens (vb. de behoeften tot het uitvoeren van activiteiten van de persoon met een handicap, zijn functionele beperkingen, zijn persoonlijke (leef)situatie, de nood aan hulpmiddelen). De indicatie is beschrijvend, objectief en herhaalbaar. De indicatie is niet oplossingsgericht. Bij de indicatie worden geen hulpmiddelen of aanpassingen gekozen of geadviseerd.

Op basis van de gegevens uit de indicatiestelling beoordeelt het Vlaams Fonds of de persoon met een handicap in aanmerking komt voor een tegemoetkoming en hoe groot het bedrag van deze tegemoetkoming is: **inschaling**.

Belangrijk is dat de criteria die voor de inschaling gebruikt worden objectief zijn, bekend zijn bij alle betrokken actoren (incl. personen met een handicap en indicatiestellers) en door de actoren aanvaard worden.

De criteria die gebruikt worden bij de inschaling bepalen de **afstemming van het PGB-IMB op de individuele behoeften** van de personen met een handicap. Deze afstemming kan fijn- of grofmazig gebeuren. Een fijnmazige afstemming zorgt ervoor dat iedere individuele persoon met een handicap een individueel aangepast budget krijgt waarmee hij de noodzakelijke hulpmiddelen en aanpassingen kan aanschaffen. Een grofmazige indeling is eenvoudiger voor de administratie, maar garandeert niet dat elke individuele persoon met een handicap al zijn problemen zal kunnen oplossen.

De realisatie van de afstemming van het budget op de individuele behoeften kan eenvoudig of complex zijn (zie 8 Scenario's voor de budgetbepaling).

4.2.3 FASE II: BESTEDING

Met het bij de inschaling toegekende PGB-budget, kan de persoon met een handicap hulpmiddelen of aanpassingen kopen bij de leveranciers: **besteding** (fase II). Bij de besteding van zijn budget kan de persoon met een handicap zich bij de keuze van zijn hulpmiddelen of aanpassingen laten assisteren door hulpmiddelenadviseurs.

4.2.3.1 Besteding door de budgethouder

Het is evident dat de besteding van het PGB-IMB gebeurt door de persoon met een handicap zelf. Het zelfbeschikkingsrecht van de persoon met een handicap is de basis van het PGB-IMB en vertaalt zich automatisch in het feit dat hij zelf zijn budget gaat besteden.

4.2.3.2 Geld op rekening?

Het feit dat de persoon met een handicap zelf zijn budget besteedt, impliceert niet noodzakelijk dat hij geld op zijn rekening gestort krijgt. Er zijn o.a. ook PGB-implementaties denkbaar waarbij er binnen het Vlaams Fonds voor elke budgethouder een kredietlijn wordt geopend die door de persoon met een handicap gebruikt wordt.

4.2.3.3 Verkeerde aankopen

Door het feit dat de persoon met een handicap zelf beslist over de besteding van zijn budget bestaat de kans dat hij zich, niettegenstaande een goede advisering, vergist bij de aankoop van een hulpmiddel of aanpassing. Deze vergissing is de verantwoordelijkheid van de persoon met een handicap zelf en kan niet verhaald worden op de gemeenschap.

4.2.3.4 Overschotten

Zodra de persoon met een handicap zijn budget besteedt, zal hij/zij merken dat sommige aankopen duurder zijn dan in het budget voorzien was, andere zullen goedkoper zijn. Er moet bij de besteding van het budget een mechanisme voorzien worden dat met deze situatie rekening houdt.

Het huidige mechanisme van interen wordt in het algemeen aanzien als te ingewikkeld en te duur voor de gemeenschap. "Korfvullers" worden aan de lijst van hulpmiddelen toegevoegd om hogere (volledige) kosten te kunnen vergoeden van hulpmiddelen waarvan het refertebedrag te laag is, of door de gemeenschap, op basis van het meerkostprincipe, laag gezet is.

Nochtans kan het realiseren, en zelf kunnen besteden, van overschotten net die stimulans zijn die de persoon met een handicap (en de hulpmiddelenmarkt) ertoe aanzet om een weloverwogen keuze te maken bij de aankoop van hulpmiddelen en aanpassingen. Deze optimale inzet van middelen wordt pas gerealiseerd indien er een win-win situatie aanwezig is.

4.2.3.5 Voorschot op het budget

Eén van de verwachtingen van de personen met een handicap t.o.v. het PGB-IMB, is dat het de lange wachttijden van het huidige systeem zal inkorten. Ze wensen dat ze sneller kunnen overgaan tot het aankopen van hulpmiddelen of aanpassingen. Binnen het PGB-IMB kunnen de wachttijden enerzijds ingekort worden door een vereenvoudigde indicatiestelling, maar anderzijds is ook het beschikbaar stellen van een voorschot op het budget een mogelijk alternatief. Het principe van het werken met voorschotten op het budget is voorzien in het decreet van 27 juni 1990.

Door de voorschotten kan de persoon met een handicap snel overgaan tot het aankopen van hulpmiddelen. Voorschotten zullen misschien niet in alle situaties kunnen gebruikt worden, maar zeker wel in een aantal specifieke gevallen (vb. aanpassing woning bij verworven handicap, aankoop van dure hulpmiddelen o.a. bij ALS-patiënten waarbij er geen discussie bestaat over de noodzaak ervan, ...).

4.2.3.6 Looptijd van het budget - hernieuwingstermijn

Een budget heeft in het algemeen een welomlijnd doel en een eindige duur. Het budget wordt ofwel gebruikt voor het betalen van de geraamde, lopende kosten gedurende een bepaalde periode (vb jaarbudget), ofwel voor het uitvoeren van een project.

De aard van de individuele materiële bijstand maakt dat een PGB-IMB moet beschouwd worden als een budget voor het uitvoeren van een project (aankoop van hulpmiddelen en aanpassingen voor het realiseren van de sociale integratie) en niet als een budget voor het betalen van jaarlijks terugkomende kosten (uitgezonderd indien het budget (of een deel ervan) wordt gebruikt voor het aankopen van incontinentiemateriaal of voor preventief onderhoud van apparatuur).

Typisch voor IMB is ook dat de behoefte aan bijstand voor sociale integratie voortdurend wijzigt (o.a. bij verandering van de stoornissen van de persoon met een handicap, bij wijziging van de activiteiten die de persoon met een handicap doet, bij verandering van de situatie of de omgeving, slijtage en noodzakelijke vervanging van de gebruikte hulpmiddelen, ...). Bij elke wijziging in de behoefte aan bijstand moet het PGB-IMB kunnen aangepast worden of moet er een nieuw PGB-IMB kunnen gestart worden..

Zodra een persoon met een handicap een aanvraag doet voor een PGB-IMB mag er verondersteld worden dat er een duidelijk gedefinieerde en acute behoefte is. Er mag verondersteld worden dat de persoon met een handicap in de nabije toekomst zal overgaan tot de besteding van zijn budget (aankoop van de gevraagde hulpmiddelen of aanpassingen). Er moet bepaald worden hoe lang de persoon met een handicap over zijn budget kan beschikken. Na het verstrijken van die periode moet het budget afgerekend en afgesloten worden. Afhankelijk van de aard van de behoefte en de soort hulpmiddelen of aanpassingen kan de aankoop snel gebeuren (vb enkele weken of maanden bij aankoop van een aanpassing aan de computer) of kan de aankoop over een langere periode gespreid worden (vb een jaar of enkele jaren bij een complexe woningaanpassing).

De gemeenschap moet bepalen hoe frequent een persoon met handicap zijn budget kan (laten) aanpassen bij:

- Wijzigingen van de mogelijkheden en beperkingen, de situatie en omgeving of de behoefte aan het uitvoeren van de activiteiten van de persoon met een handicap;
- Vernieuwing van hulpmiddelen ten gevolge van slijtage.

De gemeenschap moet ook bepalen hoe lang de persoon een handicap over het toegekende budget kan beschikken vooraleer de administratie over gaat tot afrekening en afsluiting van het budget.

4.2.4 FASE III: CONTROLE

In een laatste fase zal de gemeenschap de rechtmatige besteding van het budget door de persoon met een handicap controleren: **controle**.

Uit het feit dat de gemeenschap de doelstellingen van het PGB-IMB heeft bepaald, volgt dat de persoon met een handicap steeds een verantwoording van de besteding van de bedragen van zijn PGB-IMB zal moeten afleggen. De gemeenschap wenst binnen het PGB-IMB slechts specifieke uitgaven te doen.

De verantwoording van de besteding zal door het Vlaams Fonds gecontroleerd moeten worden. Dit kan op verschillende manieren gebeuren:

- Pas een betaling uitvoeren na voorlegging van een factuur;
- Inspectiediensten die de aankopen a posteriori controleren;

4.3 ACTOREN EN TAKEN

4.3.1 PERSOON MET EEN HANDICAP

De persoon met een handicap staat centraal in het schema. Hij is de betrokkene en de initiator van alle acties.

4.3.2 CASE MANAGER

De case manager is een vertrouwenspersoon van de persoon met een handicap. Hij begeleidt en helpt de persoon met een handicap door de fasen van oriëntatie, indicatiestelling en inschaling, besteding en controle van het PGB en bij de eventuele keuze van een hulpmiddelenadviseur.

De functie van case manager kan uitgevoerd worden door o.a. budgethoudersverenigingen, trajectbegeleiders, thuisbegeleiders, ...

In het kader van het PGB en de vraag tot zelfbeschikking van de personen met een handicap is het gebruik van een case manager een optie waarvoor de persoon met een handicap kan kiezen. De persoon met een handicap kan echter nooit verplicht worden om voor een PGB-aanvraag een case manager in te huren.

4.3.3 PRE-ADVISEUR

De pre-adviseur helpt de persoon met een handicap bij zijn oriëntatie in de richting van een PGB-IMB aanvraag. Deze oriëntatie houdt in dat de persoon met een handicap zijn mogelijkheden tot participatie aan het maatschappelijk leven leert kennen, dat hij leert waar zijn stoornissen het uitvoeren van activiteiten beperken en hoe hij die beperkingen eventueel kan overwinnen.

Aan het pre-advies kan op verschillende manieren vorm gegeven worden:

- Overzichten van activiteiten (vb Vlibank);
- Lijsten van hulpmiddelen (vb Vlibank);
- Een gesprek met een ervaringsdeskundige;
- Hulpmiddelenadvies in het kader van een revalidatie;
- "Pre-advies" voor individuele hulpmiddelen thuis dat door sommige voorzieningen gegeven wordt;
- Artikels in een tijdschriften;
- Keuzewijzers voor de selectie van hulpmiddelen (KOC-keuzewijzers);
- Richtlijnen voor de aanpassing van een woning;
- ...

Pre-advies wordt meestal aangeboden als dienstverlening door een (door de overheid) gesubsidieerde organisatie. In het algemeen zal de pre-adviseur dan ook geen kosten aanrekenen aan de persoon met een handicap.

4.3.4 HULPMIDDELENADVISEUR

Een hulpmiddelenadviseur gaat verder dan een pre-adviseur. Een hulpmiddelenadviseur helpt de persoon met een handicap zoeken naar de beste, meest adequate oplossing (hulpmiddel of aanpassing) rekening houdend met de specifieke situatie (beperkingen, activiteiten, omgeving) van de persoon met een handicap.

Hulpmiddelenadvies wordt in het algemeen gegeven door een professionele organisatie. Het hulpmiddelenadvies kan door de overheid gesubsidieerd of georganiseerd worden, maar kan

door een onafhankelijke organisatie gegeven worden. Bij subsidie van een hulpmiddelenadviseur door de overheid of bij hulpmiddelenadvies gegeven door de overheid moet er streng gewaakt worden over de onafhankelijkheid tussen het gegeven hulpmiddelenadvies en de beslissingen die genomen worden in het kader van de PGB-inschaling (zie verder). Indien het advies door een onafhankelijke organisatie gegeven wordt dan kan het zijn dat de persoon met een handicap hiervoor moet betalen.

Net zoals bij de case manager en het pre-advies ligt de keuze voor het inschakelen van een hulpmiddelenadviseur bij de persoon met een handicap. Dit impliceert dat de persoon met een handicap zelf kan beslissen wat hij met het advies doet. Het advies houdt geen verplichting in tot aankoop van de geadviseerde hulpmiddelen of aanpassingen.

4.3.5 LEVERANCIERS

De leveranciers van hulpmiddelen spelen een belangrijke rol bij de realisatie van de gewenste sociale integratie van personen met een handicap. De leveranciers bepalen mee het aanbod van hulpmiddelen en hebben een belangrijke functie bij de selectie van het juiste model of type hulpmiddel voor de persoon met een handicap. Bij de keuze van het model of type hulpmiddel of aanpassing moet de persoon met een handicap (eventueel bijgestaan door een hulpmiddelenadviseur) verschillende hulpmiddelen kunnen vergelijken en/of uitproberen. Hiervoor is een goede samenwerking met de leveranciers noodzakelijk.

4.3.6 INDICATIESTELLER

De indicatiesteller is een onafhankelijke instantie die op een objectieve manier de situatie van de persoon met een handicap onderzoekt en rapporteert aan de betaler (Vlaams Fonds).

Afhankelijk van het gekozen scenario (zie verder) zal de indicatiesteller meer of minder kennis (handicap, stoornissen, activiteiten, participatieproblemen, hulpmiddelen, ...) moeten hebben. Bij het samenstellen van het team van de indicatiesteller kan rekening gehouden worden met de taken die de indicatiesteller opgelegd krijgt.

4.3.7 VLAAMS FONDS

De feitelijke terugbetaling van de hulpmiddelen is een taak van het Vlaams Fonds. Het Vlaams Fonds beslist over de grootte van het toegekende budget en controleert de besteding van het budget door de persoon met een handicap.

De specifieke opdrachten van het Vlaams Fonds en de randvoorwaarden voor de toekenning van de individuele budgetten worden opgelegd door de gemeenschap. Het Vlaams Fonds voert de opdrachten uit binnen de opgelegde grenzen.

4.4 NETWORKING

Voor een goede afstemming van het PGB-IMB op de behoeften van de persoon met een handicap is het belangrijk dat de verschillende actoren samenwerken. De persoon met een handicap kan een team van experts (case manager, pre-adviseur(s), hulpmiddelenadviseur(s), indicatiesteller) rond zich opbouwen. Dit team houdt rekening met de eigenheid en persoonlijke wensen van de persoon met een handicap.

5 VERWACHTINGEN VAN DE PERSOON MET EEN HANDICAP

5.1 AFGESTEMD OP PERSOONLIJKE BEHOEFTE

De persoon met een handicap wil zorg op maat, wil hulpmiddelen die een oplossing zijn voor zijn individuele integratieproblemen:

- Het budget moet "persoonlijk" zijn, de mogelijkheden creëren om aan zijn persoonlijke behoeften te voldoen;
- Optimale, geïndividualiseerde indicatie en inschaling;
- Rekening houdend met evoluerende behoeften.

5.2 ZELFBESCHIKKING

De persoon met een handicap wil meer zelf kunnen beschikken. Hij wil zijn leven autonoom kunnen organiseren, zelf doelen kunnen stellen en bepalen welke behoeften hij wil invullen en hij wil de regie van de ondersteuning zelf kunnen in handen nemen:

- Keuze tussen mogelijke oplossingen: professionele hulp, een persoonlijke assistent, hulpmiddelen;
- Keuze tussen persoonsgebonden budget of "collectief systeem";
- Zelf een aanvraag tot tenlasteneming kunnen opmaken en indienen;
- Zijn ervaringsdeskundigheid kunnen inbrengen in alle fasen van het keuzeprocess, o.a. zelf de adviesverlening kunnen doen.

Indien hij het nodig vindt, wil de persoon met een handicap deskundige ondersteuning kunnen krijgen.

5.3 KEUZEVRIJHEID

Met het persoonsgebonden budget wil de persoon met een handicap een grotere keuzevrijheid realiseren bij de aankoop van de hulpmiddelen:

- Kunnen beschikken over een voldoende gedifferentieerd aanbod;
- Voldoende informatie hebben over dit aanbod;
- Een voldoende groot budget hebben om hulpmiddelen te kiezen;
- Over het budget kunnen beschikken wanneer het nodig is;
- Keuzevrijheid hebben bij de besteding.

5.4 RECHTSZEKERHEID

De persoon met een handicap wil rechtszekerheid dat een grotere nood leidt tot een groter budget en een vergelijkbaar behoeftenprofiel leidt tot een vergelijkbaar budget.

5.5 EENVOUDIG, SNEL, TRANSPARANT

De persoon met een handicap verwacht een korte, niet te complexe, gestandaardiseerde regelgeving en procedure.

5.6 NEUTRALITEIT

De persoon met een handicap verlangt een indicatiestelling die onafhankelijk is van de leveranciers van hulpmiddelen en van de inschaling.

6 VERWACHTINGEN VAN DE INDICATIESTELLER

De indicatiesteller of het indicierend team is een tussenschakel in de toeleiding van een persoon met een handicap naar een PGB-IMB.

De indicatiesteller registreert objectief en éénduidig de gegevens die de Administratie van het Vlaams Fonds nodig heeft om de betrokkene in te schalen en een PGB-IMB budget toe te kennen.

T.a.v. een PGB-IMB systeem op zich heeft de indicatiesteller geen specifieke verwachtingen.

De indicatiesteller wenst duidelijkheid over zijn taak in het systeem, nl. het objectief en eenduidig registreren van gegevens ter voorbereiding van de inschaling. De indicatiesteller wenst eenduidige afspraken over welke gegevens hij moet registreren en over de manier waarop hij die gegevens moet registreren. Hij dient daartoe te beschikken over een gestandaardiseerd registratie-instrument.

T.a.v. het registratie-instrument heeft de indicatiesteller een aantal verwachtingen.

6.1 EENVOUDIG REGISTRATIE-INSTRUMENT

De indicatiesteller wenst de indicatiestelling voor zijn cliënten vlot/snel te kunnen uitvoeren. Daartoe dient het registratie-instrument eenvoudig en vlot toepasbaar te zijn.

6.2 UNIVERSEEL TOEPASBAAR REGISTRATIE-INSTRUMENT

De indicatiesteller wil de indicatiestelling voor al zijn cliënten kunnen uitvoeren. Daartoe moet het registratie-instrument toepasbaar zijn voor alle handicaps en voor elke behoefte.

6.3 INTEGRAAL REGISTRATIE-INSTRUMENT

Problemen bij het uitvoeren van activiteiten kunnen opgelost worden d.m.v.

- Het inschakelen van een persoonlijke assistent;
- Het inkopen van zorg;
- Hulpmiddelen die onder de bevoegdheid vallen van het Vlaams Fonds;
- Hulpmiddelen die vergoed worden door het RIZIV;
- Een combinatie van oplossingen.

De indicatiesteller wil duidelijkheid over de verhouding van zijn indicatiestelling t.o.v. de indicatiestelling voor:

- PAB;
- PGB-zorg;
- RIZIV;
- Andere.

6.4 TRANSPARANT REGISTRATIE-INSTRUMENT

De indicatiesteller wil ook tegenover zijn cliënten duidelijkheid over zijn taak. Daartoe is het van belang dat het systeem van registreren transparant is naar de cliënt toe zodat er geen discussie is over de te registreren gegevens.

7 VERWACHTINGEN VAN DE BETALER

Voor het bepalen van de verwachtingen t.o.v. een PGB-IMB vanuit het standpunt van de betaler wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de verwachtingen van de gemeenschap en anderzijds die van het Vlaams Fonds. De gemeenschap en het Vlaams Fonds kunnen beide beschouwd worden als "de betaler" en hebben elk hun eigen taak bij de terugbetaling van de meerkost van individuele materiële bijstand.

De gemeenschap:

- Stelt een totaal budget beschikbaar;
- Bepaalt in het algemeen de doelen waarvoor het PGB-IMB kan gebruikt worden.

Het Vlaams Fonds:

- Moet het totale budget verdelen over de verschillende individuele PGB-IMB-aanvragen;
- Ziet administratief toe op de besteding van de budgetten door de personen met een handicap.

Vanuit hun specifieke taken hebben zowel de gemeenschap als het Vlaams Fonds verwachtingen t.o.v. het PGB-IMB.

7.1 VERWACHTINGEN VAN DE GEMEENSCHAP

7.1.1 BETALEN VAN DE MEERKOST VAN DE SOCIALE INTEGRATIE VAN DE PERSONEN MET EEN HANDICAP

De doelstellingen en verwachtingen van de gemeenschap worden gedefinieerd in het oprichtingsdecreet van het Vlaams Fonds. Daarin wordt duidelijk bepaald voor welke kosten de gemeenschap voorziet in een tegemoetkoming. Het PGB-IMB is een manier om de tegemoetkoming te realiseren. De gemeenschap verwacht dat het PGB-IMB binnen de reeds gedefinieerde voorwaarden blijft.

Deze voorwaarden zijn vervat in de definitie van het PGB-IMB.

7.1.2 BETAALBAAR

De gemeenschap stelt voor tegemoetkomingen voor individuele materiële bijstand een budget ter beschikking. Dit totale budget wordt jaarlijks aangepast aan de veranderingen van de populatie en de noden van personen met een handicap (personen ingeschreven in het Vlaams Fonds).

De gemeenschap wenst dat de invoering van een PGB-IMB geen grote wijzigingen van het totale budget meebrengt. De invoering van het PGB-IMB moet gebeuren met "gesloten portemonnee".

7.1.3 AFGESTEMD OP PERSOONLIJKE BEHOEFTE

De gemeenschap wenst een terugbetalingssysteem dat rekening houdt met de reële noden en de reële kosten van de persoon met een handicap. De gemeenschap wenst slechts die kosten te betalen die een meerkost t.o.v. een valide persoon zijn en die ten behoeve staan van de sociale integratie. Andere kosten moeten door de persoon met een handicap zelf gedragen worden.

7.1.4 CONTROLEERBAAR TOTAAL BUDGET

De gemeenschap stelt een budget voor sociale integratie ter beschikking van de persoon met een handicap. Daarom wenst de gemeenschap dan ook te controleren of de persoon met een handicap zijn budget effectief besteedt aan het doel waarvoor het budget gegeven is. De gemeenschap geeft die controletaak door aan de administratie (of het Vlaams Fonds).

7.2 VERWACHTINGEN VAN HET VLAAMS FONDS

7.2.1 EENVOUDIGE ADMINISTRATIEVE INSCHALING

Voor de bepaling van de grootte van een individueel budget wenst het Vlaams Fonds een zo eenvoudig mogelijke en transparante inschalingsprocedure. De administratie wenst éénduidige regels om te bepalen of (een deel van) de PGB-IMB-aanvraag al dan niet weerhouden wordt voor terugbetaling. Indien de aanvraag weerhouden wordt, dan wenst de administratie ook dat er onmiddellijk een bedrag tegenover gesteld kan worden.

De kwaliteit en de snelheid van de inschaling worden mee bepaald door de kwaliteit van de gegevens waarop het Vlaams Fonds moet oordelen. Het Vlaams Fonds verwacht dan ook een kwalitatief goede indicatiestelling.

7.2.2 SNELLE ADMINISTRATIEVE AFHANDELING

Naast een eenvoudige en eenduidige administratieve inschaling verwacht het Vlaams Fonds ook een snelle afhandeling van de individuele dossiers. De administratie wil daarom zo veel mogelijk de beslissingen laten nemen op het eerste niveau. In het geval van het Vlaams Fonds betekent dit dat de meeste beslissingen moeten kunnen genomen worden in de Provinciale Afdelingen.

7.2.3 CONTROLEERBAAR TOTAAL BUDGET

Het Vlaams Fonds wenst een systeem waarmee op voorhand kan ingeschat worden hoe groot de totale jaarlijkse uitgave aan individuele materiële bijstand zal zijn. De inschatting van het totale budget is belangrijk voor het aanvragen van budgetten aan de gemeenschap.

7.2.4 CONTROLE VAN DE BESTEDING

Om aan de verwachtingen van de gemeenschap te kunnen voldoen wil het Vlaams Fonds controleren of de uitgaven ook effectief gebeuren voor de sociale integratie van de persoon met een handicap. Het Vlaams Fonds zal dan ook de persoon met een handicap vragen om zijn uitgaven te verantwoorden.

7.3 SAMENVATTING VERWACHTINGEN VAN DE BETALER

De meeste verwachtingen van de betaler zijn geldig voor alle terugbetalingssystemen en zijn niet PGB-IMB gebonden. De verwachtingen vanuit het Vlaams Fonds zijn eerder ingegeven door de problemen, die op dit ogenblik ondervonden worden met het huidige systeem (Besluit 13 juli 2001), dan specifieke verwachtingen die gesteld worden aan een PGB-IMB.

De verwachtingen van de betaler zijn hoofdzakelijk verwachtingen die beperkingen opleggen aan de individuele PGB-IMB's:

- De grootte van het individueel budget wordt beperkt omwille van de beperking van het totale budget;

- De besteding van het budget wordt beperkt tot: "de compensatie van de meerkosten die een persoon met een handicap maakt voor zijn sociale integratie";
- De besteding van het budget wordt gecontroleerd, omdat het budget voor een specifiek doel (sociale integratie) moet aangewend worden.

8 SCENARIO'S VOOR DE BUDGETBEPALING

Rekening houdend met de wensen van de personen met een handicap, de indicatiestellers en de betaler en met de voorstellen voor de implementatie van een PGB-IMB zoals deze beschreven zijn in de literatuur, kunnen een aantal mogelijke PGB-IMB-scenario's opgesteld worden. Elk scenario beschrijft een methode of verdeelsleutel voor de raming van de meerkosten voor sociale integratie.

8.1 SCENARIO 1: GELIJKE VERDELING VAN HET TOTALE BUDGET OVER ALLE PERSONEN MET EEN HANDICAP

In scenario 1 wordt het totaal beschikbare budget gelijk verdeeld over alle personen met een handicap. Iedere persoon met een handicap krijgt hetzelfde bedrag.

De gemeenschap moet in dit scenario slechts beslissen over het totale budget voor PGB-IMB dat ze ter beschikking wil stellen. De grootte van de individuele budgetten voor de personen met een handicap wordt dan bepaald aan de hand van een eenvoudige deling:

$$\text{Individueel PGB-IMB} = \frac{\text{Totaalbudget}}{\text{aantal personen met een handicap}}$$

De indicatiestelling (fase I van het schema) kan beperkt worden tot het opsommen van de stoornissen van de functies en anatomische eigenschappen van de persoon met een handicap (ICF), of het opsommen van de stoornissen en beperkingen (ICIDH).

Het Vlaams Fonds moet in dit scenario enkel beslissen over de inschrijfbaarheid van de persoon met een handicap: "Heeft de persoon een handicap zoals bedoeld in het decreet van 27 juni 1990?" Indien aan de voorwaarden van de inschrijfbaarheid voldaan zijn, dan kan het PGB-IMB uitgekeerd worden.

8.2 SCENARIO 2: VERDELING VOLGENS DE ERNST VAN DE STOORNISSEN VAN HET ORGANISME

In scenario 2 wordt het individuele PGB-IMB-budget bepaald in functie van de ernst van de stoornis van het organisme (ICF (vergelijkbaar met stoornis en beperking in ICIDH)). Dit houdt in dat de gemeenschap ervan uitgaat dat sommige stoornissen leiden tot meer beperkingen en grotere integratieproblemen en bijgevolg hogere kosten voor het herwinnen van de sociale participatie.

Voor de realisatie van scenario 2 moet er een "tabel" opgesteld worden die de aard en de ernst van de stoornis koppelt aan een bedrag. De bedragen moeten in overeenstemming zijn met de (meer)kosten (voor sociale integratie) die een persoon met de beschreven stoornissen heeft.

De indicatiestelling is in scenario 2 vergelijkbaar met de indicatiestelling in scenario 1 nl. het opsommen van de stoornissen van de functies en anatomische eigenschappen van de persoon met een handicap.

Het Vlaams Fonds moet in scenario 2 enerzijds beslissen over de inschrijfbaarheid, maar moet daarna de persoon met een handicap inschalen in één van de vakken van de tabel stoornis - PGB-IMB-bedrag.

8.3 SCENARIO 3: VERDELING VOLGENS DE AARD VAN DE PARTICIPATIEPROBLEMEN

Een verdeling van het PGB-budget volgens de aard van de participatieproblemen (ICF) of volgens de aard van de handicap (ICIDH) houdt in dat er rekening gehouden wordt met de persoon (de mens als organisme), zijn activiteiten (het menselijk handelen) en zijn omgeving of situatie (participatie).

Participatie houdt rekening met het gehele functioneren van de persoon met een handicap als sociaal wezen. Hierdoor zal scenario 3 leiden tot een grote differentiatie van budgetten. Het individuele PGB-IMB zal samengesteld worden uit de som van deelbudgetten die een tegemoetkoming vormen voor de specifieke participatieproblemen.

In functie van de mate van afstemming van het budget op de individuele behoeften van de personen met een handicap kan scenario 3 ingedeeld worden in 3 subscenario's.

8.3.1 SCENARIO 3A: VERDELING IN GROTE KLASSEN: "FUNCTIONERINGSDOMEINEN"

In scenario 3a wordt het PGB-IMB-budget bepaald door de stoornissen van de functies van de persoon met een handicap en door de activiteiten die hij wil, maar niet kan, uitvoeren. De persoon met een handicap krijgt een budget ter beschikking om zijn participatieproblemen op te lossen door het aankopen van hulpmiddelen en aanpassingen. De opdeling vertrekkende van een combinatie van een stoornis en een activiteit die in scenario 3a wordt gemaakt, is vergelijkbaar met de opdeling op het niveau functioneringsdomein in het huidige systeem (refertelijst) en met de indeling op het niveau activiteiten van het nieuwe concept voor de refertelijst dat door het KOC wordt ontwikkeld.

De gemeenschap zal de grootte van het budget voor elk functioneringsdomein moeten bepalen. Deze deelbudgetten kunnen opgesteld worden door voor de verschillende probleemactiviteiten zogenaamde "standaardoplossingen" te definiëren (vb PGB-IMB voor persoonlijke verzorging voor persoon in een manueel aangedreven rolstoel kan worden gebaseerd op standaard aanpassingen van de badkamer, PGB-IMB voor mobiliteit op lange afstand voor persoon met beperking bovenste ledematen kan worden gebaseerd op de standaard autoaanpassing).

De indicatiesteller moet in scenario 3a de beperkingen van de persoon met een handicap en de activiteiten die hij wil doen in kaart brengen.

Het Vlaams Fonds moet, om het PGB-IMB te bepalen, één of meerdere domeinen toekennen aan de persoon met een handicap. De som van de bedragen uit de verschillende domeinen vormt het individuele PGB-IMB. Het Vlaams Fonds kan zich hierbij laten leiden door clusters of richtlijnen.

8.3.2 SCENARIO 3B: VERDELING IN KLEINE KLASSEN: "OPLOSSINGSOORTEN"

Ten opzichte van scenario 3a kan de opdeling van de PGB-IMB-budgetten verder verfijnd worden door de specifieke omgeving en leefsituatie van de persoon met een handicap mee in rekening te brengen. Het PGB wordt dan bepaald op basis van de oplossing (soort aanpassing, soort hulpmiddel combinatie van hulpmiddelen en/of aanpassingen). Deze opdeling in kleine klassen is vergelijkbaar met het huidige systeem van de refertelijst en ook met het nieuwe concept voor de refertelijst van het KOC. De huidige refertelijst is een indeling die het bedrag van de terugbetaling koppelt aan het soort hulpmiddel. In scenario 3b wordt de indeling van de refertelijst (interventieniveau, functioneringsbeperking, domein) bijkomend aangevuld met specificaties die rekening houden met omgevingsfactoren (vb. oplossing voor het lezen van romans voor persoon zonder functioneel gebruik van de bovenste ledematen, oplossing voor het opzoeken van gegevens in handleidingen voor persoon zonder functioneel gebruik van de bovenste ledematen).

Er moeten voor de indeling in kleine klassen clusters worden opgesteld die rekening houden met de mogelijkheden en beperkingen van de persoon met een handicap, met de activiteiten die hij wil/moet uitvoeren en met zijn specifieke situatie en omgeving. Deze gegevens bepalen de aard of de soort van de oplossing, het nodige hulpmiddel of een combinatie van hulpmiddelen. Net zoals in scenario 3a kunnen door de gemeenschap standaardoplossingen opgesteld worden die de deelbudgetten bepalen. Omdat er ook rekening gehouden wordt met omgevingsaspecten zullen er meer clusters opgesteld worden, maar zal het bedrag dat elke cluster vertegenwoordigt beter passen bij de reële kost van de oplossing.

Bij de indicatie zal de indicatiesteller naast de stoornissen van de persoon met een handicap en de activiteiten die hij wil doen, bijkomend een gedetailleerde omschrijving van de omgeving moeten geven zodat de aard van de oplossing kan vastgesteld worden.

Het Vlaams Fonds zal het PGB-budget opnieuw bepalen als de som van een aantal deelbudgetten. De deelbudgetten worden bepaald door de combinatie stoornis, activiteit, en omgevingsfactoren.

8.3.3 SCENARIO 3C: INDIVIDUELE AFSTEMMING VAN BUDGETTEN OP BEHOEFTE: KEUZE VAN DE HULPMIDDELEN EN AANPASSINGEN

Een stap verder dan de indelingen in klassen (3a, 3b) is het volledig afstemmen van het PGB-IMB op de specifieke behoeften van de persoon met een handicap. In dit scenario worden niet alleen soorten oplossing gekozen, maar ook de specifieke modellen en types. Bij scenario 3c kan de grootte van de PGB-IMB-deelbudgetten niet op voorhand worden vastgelegd. Het is pas op het ogenblik dat de keuze van de persoon met een handicap gekend is, dat het budget bepaald wordt.

Deze individuele afstemming van het PGB-IMB of de individuele behoeften kan vergeleken worden met de huidige werking van de BBC.

De indicatiesteller zal in scenario 3c de stoornissen van de persoon met een handicap, de activiteiten die hij wil doen, de omgevingssituatie en de hulpmiddelen (model en type) moeten specificeren.

Het Vlaams Fonds zal in scenario 3c per aanvraag individueel moeten beslissen of het gevraagde hulpmiddel bijdraagt tot de sociale integratie en welke meerkost het voor de persoon met een handicap vertegenwoordigt.

8.4 PGB VOOR INKOPEN ADVIES

Het PGB-decreet voorziet dat het PGB ook kan besteed worden aan het organiseren van de bijstand. In dit kader moeten bij het instellen van een PGB-IMB ook de mogelijkheden voor het instellen van een Persoongebonden budget voor het inkopen van hulpmiddelenadvies bekeken worden. Dit budget kan gebruikt worden voor het terugbetalen van de kosten die een persoon met een handicap maakt bij zijn zoektocht naar de voor hem meest geschikte hulpmiddelen of aanpassingen. De grootte van het budget kan bepaald worden aan de hand van criteria gebaseerd op de ernst van de stoornis zoals beschreven in scenario 2 (zie 8.2 Scenario 2: verdeling volgens de ernst van de stoornissen van het organisme).

Na het inwinnen van advies kan de persoon met een handicap zich voor bepaling van zijn PGB-IMB richten tot het Vlaams Fonds volgens één van de hoger beschreven scenario's.

8.5 VERGELIJKING VAN DE PGB-IMB-SCENARIO'S

Onderstaand worden de verschillende scenario's vergeleken met de verwachtingen van de verschillende actoren. De gebruikte criteria zijn hoger beschreven (zie 5 Verwachtingen van de

persoon met een handicap, 6 Verwachtingen van de indicatiesteller 7 Verwachtingen van de betaler).

Verwachtingen van de persoon met een handicap:

- Afgestemd op persoonlijke behoeften;
- Eenvoudig;
- Snel;
- Rechtszeker;
- Transparant.

Verwachtingen van de indicatiesteller

- Eenvoudig werkinstrument.

Verwachtingen van de betaler:

- Betalen van de meerkost van de sociale integratie van de personen met een handicap;
- Afgestemd op persoonlijke behoeften;
- Beheersbare totale besteding;
- Eenvoudige administratieve inschaling;
- Snelle administratieve afhandeling.

Enkele van de verwachtingen worden in onderstaande tabel niet besproken omdat ze niet specifiek zijn voor het PGB-IMB of omdat ze niet gebonden zijn aan een bepaald scenario:

- Verwachtingen van de persoon met een handicap:
  - Zelfbeschikking;
  - Keuzevrijheid;
  - Neutraliteit;
- Verwachtingen van de betaler:
  - Controle van de besteding.

Neutraliteit van indicatiestelling en inschaling t.o.v. leveranciers is een noodzaak voor elk terugbetalingssysteem en de manier waarop de besteding van het budget gecontroleerd wordt, bepaalt in grote mate het niveau van zelfbeschikking en keuzevrijheid m.b.t. de besteding van het budget.

Scenario	Verwachtingen Persoon met een handicap	Verwachtingen indicatiesteller	Verwachtingen betaler
1: gelijke verdeling	<p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: neen, geen koppeling behoeften met budget. Meeste budgetten waarschijnlijk te klein</p> <p>Eenvoudig: Ja Snel: Ja Rechtszeker: Ja Transparant: Ja</p>	<p>Eenvoudig werkinstrument: mogelijk</p>	<p>Betalen van de meerkost van de sociale integratie van de personen met een handicap: geen koppeling meerkost met budget, geen koppeling budget en behoeften</p> <p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: neen, geen koppeling behoeften en budget</p> <p>Beheersbare totale besteding: ja, aantal personen met een handicap voldoende gekend</p> <p>Eenvoudige administratieve inschaling: ja, geen inschaling nodig</p> <p>Snelle administratieve afhandeling: ja</p>
2: ernst van de stoornis	<p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: beperkte koppeling behoeften met budget, budgetten meestal niet in balans met de behoeften omdat de stoornis slecht in beperkte mate behoefte aan IMB bepaalt</p> <p>Eenvoudig: Ja Snel: Ja Rechtszeker: Ja Transparant: Ja</p>	<p>Eenvoudig werkinstrument: mogelijk</p>	<p>Betalen van de meerkost van de sociale integratie van de personen met een handicap: geen koppeling meerkost met budget, niet gekoppeld met behoeften</p> <p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: beperkte koppeling behoeften met budget</p> <p>Beheersbare totale besteding: ja, aantal personen met een handicap en de aard van de stoornissen is voldoende gekend.</p> <p>Eenvoudige administratieve inschaling: ja</p> <p>Snelle administratieve afhandeling: ja</p>

<p>3a: indeling in functioneringsdomeinen</p>	<p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: er is een koppeling behoeften met budget, grofmazige afstemming van het budget op de persoonlijke behoefte Eenvoudig: Ja Snel: Minder Rechtszeker: Ja Transparant: Ja</p>	<p>Eenvoudig werkinstrument: mogelijk</p>	<p>Betalen van de meerkost van de sociale integratie van de personen met een handicap: beperkte koppeling behoeften met budget Beheersbare totale besteding: ja, aantal personen met een handicap en de aard van de stoornissen en activiteiten is voldoende gekend uit het verleden. Eenvoudige administratieve inschaling: ja, indien de koppeling functioneringsdomein en budget gerealiseerd is. Snelle administratieve afhandeling: ja</p>
<p>3b: indeling in oplossingssoorten</p>	<p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: er is een goede koppeling tussen behoeften en het budget Eenvoudig: Minder Snel: Minder, indicatiestelling moet oplossingericht werken Rechtszeker: Ja Transparant: Ja</p>	<p>Eenvoudig werkinstrument: Er wordt een grote kennis en ervaring verwacht op het niveau van de oplossingen. Bijna elke situatie zal uniek zijn. De werkinstrumenten moeten zoveel mogelijke vragen kunnen beantwoorden</p>	<p>Betalen van de meerkost van de sociale integratie van de personen met een handicap: het budget is gekoppeld aan de meerkost via de aard van de oplossing Afgestemd op persoonlijke behoeften: In grote mate maar niet 100% Beheersbare totale besteding: ja, soorten aanvragen kunnen op basis van de historiek op voorhand ingeschat worden Eenvoudige administratieve inschaling: Minder Snelle administratieve afhandeling: Minder, veel clusters moeten vergeleken worden</p>

3c: individueel budget	<p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: er is volledige afstemming van het budget op de persoonlijke behoefte</p> <p>Eenvoudig: Nee, keuze van het hulpmiddel moet gemaakt worden voor indicatie en inschaling</p> <p>Snel: Nee</p> <p>Rechtszeker: Nee</p> <p>Transparant: Nee, er zijn weinig of geen regels.</p>	<p>Eenvoudig werkinstrument: Er wordt een grote kennis en ervaring verwacht op het niveau van de oplossingen en van hulpmiddelen en aanpassingen. Elke situatie zal uniek zijn. Indicatiestelling en adviesverlening gaan samen lopen.</p>	<p>Betalen van de meerkost van de sociale integratie van de personen met een handicap: er is volledige afstemming van het budget op de persoonlijke behoefte</p> <p>Afgestemd op persoonlijke behoeften: Ja</p> <p>Beheersbare totale besteding: Nee, het is onmogelijk om alle mogelijke vragen en de kostprijs van de gevraagde oplossingen vooraf te kennen</p> <p>Eenvoudige administratieve inschaling: Nee, inschaling moet individueel gebeuren op basis van de gegevens uit de indicatiestelling</p> <p>Snelle administratieve afhandeling: Nee</p>
------------------------	--	---	--

8.6 BESPREKING

Uit de confrontatie van de verschillende scenario's met de verwachtingen van de actoren (persoon met een handicap, indicatiesteller, betaler) blijkt dat scenario's (3b en 3c) die een goede individuele afstemming van het budget op de behoeften geven en goed aansluiten bij de doelstellingen van het PGB-IMB, veel werk met zich meebrengen en lange procedures vragen.

De door de persoon met een handicap verwachte vrijheid m.b.t. de besteding van het budget wordt niet bepaald door het gekozen scenario zelf maar door de manier waarop de besteding van het budget gecontroleerd wordt. Deze controle van de besteding kan in alle scenario's op dezelfde manier georganiseerd worden, maar de scenario's 3b en 3c laten toe een meer verfijnd controlesysteem op te bouwen omdat de aanvraag beter gedefinieerd is.

De verwachtingen van de indicatiesteller blijken geen duidelijke gevolgen te hebben m.b.t. de keuze van een PGB-IMB-scenario. Anderzijds heeft de keuze van het scenario wel gevolgen m.b.t. de nodige kennis en ervaring van de indicatiesteller. In de scenario's 3b en 3c wordt een beschrijving van oplossingen, hulpmiddelen of aanpassingen verwacht. Hiervoor is specialisatie nodig.

9.1 VOORKEURSCENARIO VOOR EEN PGB-IMB

Scenario 3b waarbij er een indeling wordt gemaakt op basis van oplossingssoorten sluit het best aan bij de verwachtingen van de personen met een handicap en van de betaler.

De clusters die hierbij opgesteld moeten worden zullen de kwaliteit van het terugbetalingsstelsel bepalen. Als de clusters niet fijn genoeg afgestemd zijn, dan zal het PGB-IMB dat er uit volgt niet afgestemd zijn op de behoeften van de persoon met een handicap. Anderzijds, als er te veel verschillende clusters zijn, dan zal de inschaling te moeilijk worden en te lang duren. Het is van fundamenteel belang voor het succesrijk invoeren van het PGB-IMB dat de werkinstrumenten (voor indicatiestellers en voor het Vlaams Fonds) de werking van de verschillende actoren perfect ondersteunen.

Scenario 3b zal niet in alle gevallen een sluitende oplossing kunnen bieden voor de persoon met een handicap. Een werkbaar aantal clusters zal waarschijnlijk 75% tot 80% van de gevallen dekken. Bijgevolg moet scenario 3b aangevuld worden met "speciale gevallen". In deze speciale gevallen zou een scenario gebaseerd op scenario 3c kunnen vooropgesteld worden.

Scenario 3c voldoet goed aan de eisen van het PGB-IMB maar wordt als minder gemakkelijk en minder rechtszeker ervaren door de administratie en door de personen met een handicap.

9.2 KRITISCHE FACTOREN VOOR EEN SUCCESVOLLE IMPLEMENTATIE

Op basis van de beschreven PGB-IMB-scenario's kan niet gestart worden met een nieuw terugbetalingsstelsel. Er is vooraf een voorbereidingsfase nodig waarin:

- Verdeelsleutels opgesteld worden die de gegevens uit de indicatiestelling (in functie van het gekozen scenario o.a. stoornissen, activiteiten, beperkingen en omgeving) eenduidig koppelen met een (deel)budget dat in overeenstemming is met de meerkost voor sociale integratie;
- Werkinstrumenten worden opgesteld ter ondersteuning van de verschillende actoren (in het bijzonder de indicatiesteller en de betaler/inschaler);
- De verdeelsleutels en werkinstrumenten worden uitgetest;

En waarin bewuste keuzes worden gemaakt over:

- De manier waarop de persoon met een handicap zijn budget krijgt;
- De manier waarop de persoon met een handicap zijn budget mag besteden;
- De manier waarop de besteding wordt gecontroleerd;
- De manier waarop de indicatiestelling gebeurt;
- De wijze waarop de adviesverlening, de indicatiesteller en het case-management wordt georganiseerd.

9.2.1 OPSTELLEN VAN DE PGB-IMB-VERDEELSLEUTELS

De voorgestelde PGB-IMB-scenario's (zie 8 Scenario's) veronderstellen dat er een eenduidige koppeling gerealiseerd wordt tussen de gegevens uit de inschaling en het uiteindelijke PGB-IMB-budget. Het opstellen van deze koppeling moet noodzakelijk gebeuren vóór het implementeren van het PGB-IMB en moet in overleg met alle betrokken actoren gebeuren.

Voor scenario 1 is het opstellen van de verdeelsleutel evident.

Voor de andere scenario's niet!

Voor de scenario's 2 en 3a zijn er geen voorbeelden van mogelijke verdeelsleutels beschikbaar en moet een volledig en door alle betrokken actoren aanvaard systeem opgesteld worden.

Voor het scenario 3b kan er verder gebouwd worden op de ervaringen van het Vlaams Fonds met het opstellen en gebruiken van de refertelijst, de ervaringen van Vlicht met het opstellen van hulpmiddelenclusters en de ervaringen van het KOC met het opstellen van enerzijds hulpmiddelenclusters en anderzijds een nieuw concept voor de refertelijst. De bestaande systemen moeten echter gevoelig uitgebreid worden om aan alle verwachtingen van de personen met een handicap en de betalers te kunnen voldoen en om met soorten oplossingen te werken in plaats van met voorgeschreven hulpmiddelen.

Voor scenario 3c kan geen verdeelsleutel opgesteld worden omdat de beslissingen individueel op basis van de gestelde vragen gebeuren.

9.2.2 OPSTELLEN VAN WERKINSTRUMENTEN

Naast het opstellen van een verdeelsleutel moeten er ook werkinstrumenten opgesteld worden. Deze werkinstrumenten moeten enerzijds de indicatiestellers helpen bij het opstellen van de indicaties (zie 6 Verwachtingen van de indicatiesteller). En anderzijds het Vlaams Fonds helpen bij het toepassen van de verdeelsleutel (zie 7.2 Verwachtingen van het Vlaams Fonds).

De nodige werkinstrumenten moeten tijdig opgesteld zijn zodat het mogelijk is om de actoren op te leiden vóór de invoering van een nieuw terugbetalingssysteem voor hulpmiddelen en aanpassingen op basis van één van de PGB-IMB-scenario's.

9.2.3 VOORSCHOTTEN, AFREKENING EN CONTROLE VAN DE BESTEDING

Vóór de implementatie van een PGB-IMB moeten er afspraken gemaakt worden over de manier waarop de persoon met een handicap over zijn budget zal kunnen beschikken en gedurende welke periode het budget beschikbaar blijft. Er moet ook gekozen worden of er wordt er gewerkt met een voorschot of met een trekkingsrecht (zie 4.2.3 Fase II: Besteding).

Het PGB-IMB is een budget voor beperkte doeleinden en met beperkte vrijheden voor de persoon met een handicap. De overheid wenst te controleren of de persoon met een handicap zijn budget effectief besteedt aan de meerkost van zijn sociale integratie (zie 4.2.4 Fase III: Controle). Er zal dus een keuze moeten gemaakt worden over de methode die de overheid zal gebruiken voor het controleren van de besteding van het budget.

9.2.4 TOEWIJZINGEN VAN TAKEN AAN ACTOREN (CASE MANAGER, INDICATIESTELLER, ADVISEUR, ...)

Het voorgestelde schema voor aanvraag en terugbetaling van individuele materiële bijstand (zie 4 PGB-IMB schema) wijkt af van het schema dat op dit ogenblik gehanteerd wordt. In het huidige systeem (besluit van 13 juli 2001) zijn de taken van de case manager, de pre-adviseur, de adviseur en de indicatiesteller verenigd in één instantie nl het IMB-MDT.

Vanuit de verwachting van zelfbeschikking van de persoon met een handicap is het huidige systeem niet houdbaar. De persoon met een handicap wenst sommige taken die het IMB-MDT nu uitvoert zelf te doen of op diverse plaatsen in te kopen. Om aan deze verwachting van de persoon met een handicap tegemoet te komen, moeten de taken van het IMB-MDT opnieuw gedefinieerd worden en eventueel over verschillende actoren verdeeld worden. Tegelijk met deze herverdeling moet nagegaan worden welke bestaande, of nieuw op te richten, organisaties of instellingen de hoger beschreven taken kunnen opnemen. Er moet ook nagegaan worden of en hoe deze organisaties gesubsidieerd zullen worden. Via het Vlaams Fonds? Via bestaande subsidiekanalen? Via een PGB voor advies?

Bij de toewijzing van taken aan actoren moet er op gelet worden dat het geïmplementeerde systeem tegemoet komt aan alle personen met een handicap. Personen met een handicap die

het wensen, of niet aankunnen om volledig zelfstandig op zoek te gaan naar hulpmiddelen en aanpassingen, moeten opgevangen en geholpen worden door professionele hulpverleners (zie 4.3.2 Case manager).

Bij de studie over de haalbaarheid van het PGB-IMB heeft het KOC vastgesteld dat sommige basisbegrippen of -principes, ondanks het feit dat ze algemeen gebruikt worden, niet eenduidig gedefinieerd zijn. In dit deel worden deze begrippen voorgesteld zodat ze kunnen opgenomen worden in de verdere discussie over het PGB-IMB. Het KOC neemt op dit ogenblik echter geen standpunten in omtrent de definitie van de voorgestelde begrippen.

10.1 DEFINITIE VAN HET BEGRIP “IMB”

Bij het opstellen van een werkdefinitie voor het PGB-IMB werd vastgesteld dat het begrip Individuele Materiële Bijstand (IMB) niet expliciet gedefinieerd is. Verschillende teksten geven wel een richting aan, maar er zijn uitzonderingen op deze richting. Bij de discussie over het begrip IMB zal rekening gehouden moeten worden met:

- Aanpassingen;
- Hulpmiddelen;
- Opleiding;
- Installatie;
- Herstelling;
- Dienstverlening binnen IMB;
- Afspraken tussen Vlaams Fonds en RIZIV;
- Afspraken tussen Vlaams Fonds en onderwijs;
- ...

10.2 DEFINITIE VAN HET BEGRIP “MEERKOST VOOR SOCIALE INTEGRATIE”

Dezelfde vaststelling die gedaan werd over het begrip IMB werd ook gedaan over het begrip "meerkost voor sociale integratie".

"Sociale integratie" kan door iedereen op zijn eigen manier geïnterpreteerd worden. Een gestandaardiseerde definitie is noodzakelijk voor het opstellen van de werkinstrumenten voor de verschillende PGB-IMB scenario's.

Ook "meerkost" kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Definiëren van het begrip "meerkost" houdt tegelijk een definitie in van "algemeen gebruikelijk".

10.3 FISCALE GEVOLGEN VAN GELD OP REKENING

PGB kan werken met voorschotten en met stortingen van bedragen op de rekening van de persoon met een handicap. Het is aangewezen dat de fiscale gevolgen van deze bedragen op de rekening van de persoon met een handicap worden nagegaan voor het invoeren en uitbetalen van de eerste budgetten.

10.4 EIGENDOMSRECHT EN TERUGVORDERING

Er moet nagegaan worden wie de eigenaar is van een aangekocht hulpmiddel of aangekochte aanpassing. Specifiek in de situaties waarin voorschotten werden uitbetaald, maar er nog geen afrekening of bestedingscontrole werd uitgevoerd is het onduidelijk wie de eigenaar is.

Er moet ook nagegaan worden hoe "verkeerd" bestede budgetten kunnen teruggevorderd worden.

11 GEBRUIKTE AFKORTINGEN

IMB: Individuele Materiële Bijstand
KOC: Kennis- en OndersteuningsCentrum
MDT: MultiDisciplinair Team
PAB: Persoonlijke-AssistentieBudget
PGB: PersoonsGebonden Budget
PGB-IMB: PGB voor het aankopen van IMB
PGB-zorg: PGB voor het aankopen van zorg in erkende voorzieningen
Vlaams Fonds: Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap